

Regering *van* Aruba

Ministerie van Financiën
en Overheidsorganisatie
L.G.Smith Blvd. 76
Oranjestad, Aruba
Tel. (297) 528 4900

A red outline map of the island of Aruba, showing its coastline and several small islands to the west.

Uitvoerings Rapportage

3e Kwartaal 2016

Colofon

Titel:	Uitvoeringsrapportage 3 ^e kwartaal 2016
Samengesteld door:	 Directie Financiën
Bronnen:	E1, PSA, SAP, voorlopige cijfers collectieve sector
Datum:	14 november 2016

Disclaimer

De in deze rapportage gehanteerde cijfers zijn de resultaten afkomstig uit 's Lands centrale financiële administratie. Bij de opstelling van deze kwartaalrapportage is rekening gehouden met het volgende:

- De kosten voortvloeiend uit nog te ontvangen facturen en afrekeningen, die voor zover nog niet in de centrale administratie zijn opgenomen, zijn op basis van een zorgvuldige schatting verwerkt in deze rapportage. De kosten zijn zo volledig mogelijk verwerkt en de middelen op basis van de werkelijke realisaties per 30 september 2016;
- Ontvangsten uit aflossingen studieleningen worden in de kapitaaldienst op basis van de werkelijke ontvangsten verantwoord;
- De toegepaste cijfermatige opstelling is conform de begrotingsopstelling, mits anders vermeld;
- De rapportage betreft de uitvoering van de begroting van de ministeries van het Land conform de Landsverordening Instelling Ministeries 2014 (c.q. overheid conform enge definitie);

Inhoudsopgave

Colofon	
Disclaimer	3
Samenvatting	5
1. Nieuwe bestuurlijke besluiten 2016	9
2. Realisatie begroting 2016.....	10
2.1. Realisatie exploitatierekening.....	10
2.2. Realisatie kapitaalrekening	18
3. Meerjarig begrotingsbeleid	21
3.1 Vooraf	21
3.2 Nieuwe bbp-prognoses	21
3.3 Begrotingswijzigingen dienstjaar 2016	21
3.4 Geactualiseerde MRJ 2016-2020.....	23
4. Financiering en schuldbeheer	26
4.1. Uitvoering financieringsbevoegdheid.....	26
4.2. Schuldstand	27
4.3. Schuldendienst per 30 september 2016	28
4.4 Kortlopende schulden	29
5. Stand van zaken van het financieel beheer	30
5.1. Inleiding.....	30
5.2. Verrichte werkzaamheden uit hoofde van het Verbeterplan Financieel Beheer.....	31
1. Betrouwbaarheid van de begroting.....	31
2. Volledigheid en transparantie	31
3. Beleidsmatig begroten	31
4. Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting.....	31
5. Administratie, vastlegging en verslaggeving.....	31
6. Extern toezicht en controle inclusief Corporate Governance	31
6. Liquiditeitsoverzicht.....	34
6.1. Inleiding.....	34
7. Collectieve Sector	35

Samenvatting

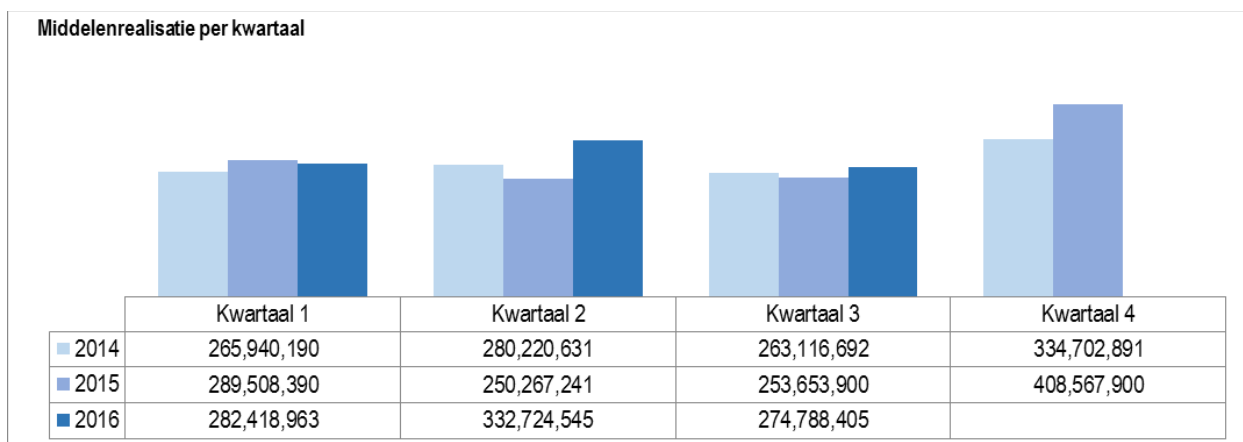
Voor u ligt de uitvoeringsrapportage over het 3^e kwartaal van de Landsbegroting 2016 zoals op 9 februari 2016 afgekondigd. Doelstelling van deze uitvoeringsrapportage is om informatie aan de Ministerraad en de Staten van Aruba te verschaffen ten aanzien van de begrotingsuitvoering, de middelen- en uitgavenrealisatie, de realisatie van de kapitaaldienst, financiering en het schuldbeheer. Verder wordt ook informatie verschaft over de liquiditeitspositie en de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen binnen het financieel beheer. Deze rapportage kan ook aan overige stakeholders met betrekking tot de openbare financiën van het Land worden voorgelegd.

Het Land heeft over deze periode ruim Afl. 890 miljoen aan belasting- en niet-belastingopbrengsten geboekt. De grootste middelensoorten zijn de directe en indirecte belastingen die respectievelijk 49.9% en 34.1% van de totale opbrengsten bedroegen. Ten opzichte van de voor het jaar 2016 vastgestelde begroting zijn de begrote middelen voor 72.2% gerealiseerd.

Ten opzichte van het 3^e kwartaal 2015 zijn de middelen met Afl. 81,5 miljoen (+10%) toegenomen. Deze toename ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging in de directe belastingontvangsten (w.o. de winst-, motorrijtuigen- en grondbelasting) met ruim Afl. 68,7 miljoen. Daarnaast zijn er toenames in de categorie Rechten, Boetes & Overig (w.o. uitkering Concession Fee 2015 en de budget-neutrale ontvangsten voorgeschoten salarissen ex-Landslaboratorium ambtenaren) met ruim Afl. 17,2 miljoen en de Niet-belastingopbrengsten (dividenduitkeringen van CBA en AAA en inning erfpachtrechten) met ruim Afl. 9 miljoen. Bij de categorie Retributies, leges en rechten is een lagere realisatie ten opzichte van voorgaand jaar verantwoord vanwege de verzelfstandiging van het Landslaboratorium van ongeveer Afl. 10 miljoen. Ook de 'Overige ontvangsten' lopen met een bedrag van Afl. 3,8 miljoen achter ten opzichte van voorgaand jaar.

Mede gezien de onderstaande historische vergelijking is het de stellige verwachting dat de begroting met betrekking tot de middelen wordt gerealiseerd.

. Grafiek I: Vergelijking middelenrealisatie per kwartaal 2014 - 2016 in Afl.

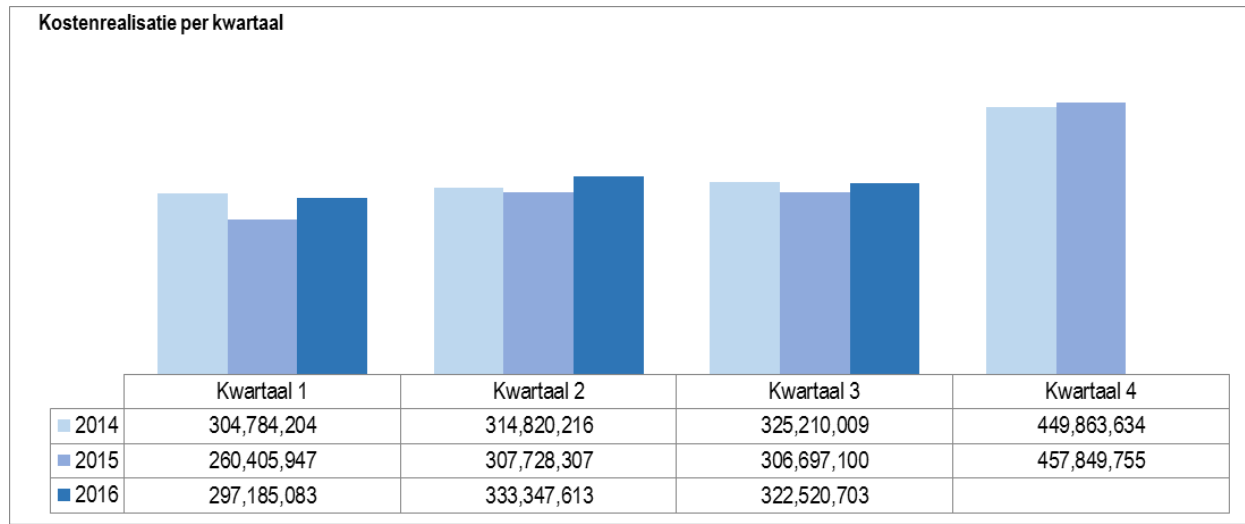
*Bron: Directie Financiën

Tegenover de opbrengsten, bedroegen de totale kosten over dezelfde periode Afl. 977,5 miljoen oftewel 73.8% van hetgeen begroot. Op basis van de uitgaven over de afgelopen periode kan worden gesteld dat de realisatie conform begrotingsritme

verloopt. De grootste kostencategorieën zijn de personeelskosten en de rentelasten; respectievelijk 28.4% en 16.6% van de totale kosten. De ontwikkeling van de personeelsaantallen wordt middels tabel 2.8 per ministerie en voor het onderwijs en kustwachtpersoneel gepresenteerd.

De rentelasten leggen nog altijd een druk op de begroting. Continu wordt naar mogelijkheden gezocht om de bestaande leningen tegen een lager rentepercentage te herfinancieren. De kosten die niet tot uitgaven leiden (zoals afschrijvingen) bedroegen Afl. 122 miljoen of 12.6% van de totale kosten.

Grafiek II: Vergelijking kostenrealisatie per kwartaal 2014 - 2016 in Afl.*

*Kosten zijn exclusief afschrijvingskosten

**Bron: Directie Financiën

Het exploitatieresultaat bedraagt per 30 september 2016 **Afl. 87,6 miljoen** hetgeen een aanzienlijke verbetering is ten opzichte van het jaar daarvoor (2015: Afl. 167,7 miljoen). Deze verbetering is met name te danken aan het feit dat het Land per saldo ruim Afl. 81,5 miljoen meer opbrengsten heeft geboekt. Vanwege kostenbeheersingsmaatregelen blijven de kosten nagenoeg gelijk ten opzichte van voorgaand jaar. Hoofdstuk 2 geeft additionele informatie per middel- en kostensoort, terwijl onderstaande grafiek per kwartaal inzicht geeft in de uitgavenrealisatie over de periode 2014 tot en met 2016.

Ten aanzien van de ontvangsten op de kapitaaldienst is de begrotingsuitputting gelijk aan 58,1% van hetgeen begroot tegen een realisatie van de uitgaven van 53.0%. Vorig jaar werd het resultaat van de kapitaaldienst positief beïnvloed door een schenking vanuit het buitenland (ontvangsten uit Europese fondsen ten behoeve van het onderwijs) ter waarde van Afl. 4,9 mln. Per eind september 2016 werd in vergelijking met dezelfde periode van het vorige jaar Afl. 4,3 miljoen minder aan lokale kredieten (studieleningen) verstrekt. Het resultaat op de kapitaaldienst per 30 september 2016 is een negatief saldo ten bedrage van Afl. 3,1 miljoen.

Tabel 1 geeft de kerncijfers van de financiering en het schuldbeheer weer. Op basis van de Landsverordening 12 februari 2016 AB.no.5, artikel 2, is voor het jaar 2016 een financieringsbehoefte vastgesteld van **Afl. 312,2 mln**. Zoals reeds vermeld in URK2-2016, is gedurende het 2e kwartaal een buitenlandse lening afgesloten ten bedrage van Afl. 180 miljoen (USD 100 miljoen). De ontwikkeling van de schuldstand in het derde kwartaal werd voor een groot deel bepaald door de plaatsing eind september van een obligatielening op de binnenlandse markt van Afl. 132,2 miljoen.

Het tekort van de AZV over het jaar 2013 ad. Afl.4,5 miljoen resp. het tekort over 2014 ad. Afl. 0,2 miljoen zijn betaald uit kasmiddelen. Daarmee heeft het Land voldaan aan haar verplichting tot aanzuivering van de tekorten AZV over 2013 en 2014, zulks zonder gebruikmaking van de financieringsmachtiging ex artikel 38s van de Landsverordening AZV (AB1992 no.18).

In september zijn nieuwe bbp-prognoses door de Centrale Bank van Aruba (CBA) uitgebracht in haar gepubliceerde "Economic Outlook". In tabel 1 zijn de tekorten berekend op basis van de meest recente prognoses inclusief de olieraffinaderij. Het berekende tekort ten opzichte van het BBP voor de gehele collectieve sector conform LAft is per ultimo derde kwartaal 2016 berekend op 1,53%, welk bijna 25% onder de LAft-norm van 2% is. Met een strakke monitoring van zowel de ontvangsten als een zorgvuldige beheersing van de kosten zal de realisatie van het financieringstekort van Land Aruba binnen de LAft-norm blijven.

Tabel I: Kerncijfers financiering en schuldbeheer

Bedragen in Afl.x1 mln.	t/m 30 sept 2016	Begroot 2016	t/m 30 sept 2015
<u>Land Aruba</u>			
Financieringsbehoefte	-212.7	-312.2	-263.2
Aflossingen	121.9	209.1	102.5
Financieringstekort Land Aruba	-90.7	-103.1	-160.7
<u>Collectieve sector</u>			
Financieringstekort Collectieve sector	-72.6		
Tekort t.o.v. BBP 3e kw. '16 Afl. 4,754.7 mln.	-1.53%		

*Bron: Directie Financiën

Collectieve Sector: o.b.v. voorlopige cijfers exploitatieresultaat deelnemende entiteiten excl. ATA SG. Zie verder hoofdstuk 7.

Met betrekking tot het financieel beheer wordt verwezen naar het recente eindrapport van de Algemene Rekenkamer ten aanzien van de jaarrekening 2015 waarin zij erkent dat de concrete stappen die het Land heeft genomen ten aanzien van het verbetertraject op dit gebied, zichtbaar zijn. Er wordt verder verwezen naar verrichte onderzoeken die in 2015 en 2016 op gebied van administratieve processen bij Directie Financiën zijn verricht en dat verwacht wordt dat de adviezen op afdoende wijze worden geadresseerd. Afgezien van het feit dat de jaarrekening 2015 slechts drie weken na de wettelijk vereiste datum van 1 juni aan de Algemene Rekenkamer ter beoordeling werd ingediend, kan worden gesteld dat de juistheid, volledigheid en tijdigheid van financiële rapportages tijdens het Land een aanzienlijke positieve ontwikkeling hebben gekend. Verder verloopt de totstandkoming van de uitvoeringsrapportages conform planning, wat een concreet voorbeeld is dat aanzienlijke verbeteringen zijn aangebracht in de centrale administratie van het Land. Naar verwachting zal dit jaar voor het eerst de volledige begrotingscyclus binnen het jaar zijn geformaliseerd met de vaststelling van de begroting voor 2017, de vaststelling van de jaarrekening 2015 evenals de bijstelling van de begroting over het lopende jaar. Het behoeft geen betoog dat deze prestaties benevens de reguliere kwartaalrapportages een zware wissel trekken op de capaciteit van de betrokken departementen!

Tot slot:

De reeds in 2015 geformuleerde doelstelling om met stellige en bestendige schreden te komen tot een meer evenwichtig begrotings- en financieringsbeleid uit zich nog immer in het structureel nauwlettend in de gaten houden van de ontwikkeling van zowel de middelen als de kosten. Dit heeft ertoe geleid dat verwachte begrotingen onder- en overschrijdingen in een eerder stadium zijn gesignaleerd en ertoe hebben geleid dat voorstellen voor een begrotingswijziging tijdig zijn geïnitieerd. Het verlagen van de rentekosten zal naast de reeds genomen maatregelen leiden tot een meer bestendig begrotingsevenwicht en zelfs een begrotingsoverschot. Het berekende tekort per ultimo derde kwartaal 2016 bedraagt 1,53%. De regering is

vastberaden de tekortnorm van maximaal 2% te halen en zal hiertoe in het laatste kwartaal van het begrotingsjaar zowel de middelen als de kosten stringent bewaken.

1. Nieuwe bestuurlijke besluiten 2016

Op 27 september 2016 heeft de Staten van Aruba de ontwerp- landsverordening voorzieningen heropening olieraffinaderij goedgekeurd. Hierdoor is per 1 oktober 2016 de rehabilitatie en heropening van de olieraffinaderij een feit. Daarnaast heeft de regering kennisgenomen van het advies van het CAft op de uitvoeringsrapportage over het 2de kwartaal van het begrotingsjaar 2016. In het advies van 26 augustus 2016 met kenmerk Cft 201600182 op de uitvoeringsrapportage over het 2de kwartaal van het begrotingsjaar 2016, wenst het CAft twee aanbevelingen verwerkt te zien in de uitvoeringsrapportage over het 3de kwartaal van het begrotingsjaar 2016. Op deze aanbevelingen wordt nader ingegaan:

1. Het CAft adviseert om bij de derde UR 2016 uit te gaan van de in het najaar van 2016 verwachte bijgewerkte BBP-schatting van de Centrale Bank van Aruba voor 2016, waarin de eventuele financieel economische effecten van de heropening van de raffinaderij verwerkt zijn.

In de uitvoeringsrapportage over het 3de kwartaal van het begrotingsjaar 2016 wordt de nominale waarde van het BBP zoals opgenomen in de 'Economic Outlook' van de Centrale Bank van Aruba van september 2016 gehanteerd.

2. De opname en toelichting van de jaarprognose van de middelen, uitgaven en eventuele financieel economische effecten van de heropening van de raffinaderij.

Ten aanzien van deze aanbeveling wordt naar hoofdstuk 3 van deze uitvoeringsrapportage verwezen.

2. Realisatie begroting 2016

2.1. Realisatie exploitatierekening

Tabel 2.1 geeft het exploitatiesaldo van het Land weer per 30 september 2016. Het Land heeft over deze periode Afl. 890 miljoen aan belasting en niet-belastingopbrengsten geïncasseerd. De grootste middelensoorten zijn de directe en indirecte belastingen; respectievelijk 49.9% en 34.1% van de totale opbrengsten. De totale kosten over dezelfde periode bedroegen Afl. 977,5 miljoen of 73.8% van de begroting. De grootste kostencategorieën zijn de personeelskosten en de rentelasten die respectievelijk 28,5 % en 16,6 % van de totale kosten voor hun rekening nemen. Op basis van deze realisaties kan worden geconcludeerd dat de resultaten over de afgelopen periode conform begrotingsritme verlopen. Het exploitatieresultaat van het Land bedraagt eind 30 september 2016 per saldo **-Afl. 87,6 miljoen**, hetgeen een aanzienlijke verbetering is ten opzichte van het jaar daarvoor. Deze verbetering is met name te danken aan het feit dat het Land per saldo ruim Afl. 81,5 miljoen meer aan opbrengsten heeft geïncasseerd dan het voorgaande jaar.

Tabel 2.1: Exploitatieresultaat per 30 september 2016

<i>Middelen</i>	<i>t/m 30 sept 2016</i>	<i>Begroot</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Directe belastingen</i>	443,695,755	573,700,000	77.3%
<i>Indirecte belastingen</i>	303,823,339	473,700,500	64.1%
<i>Retributies, leges & rechten</i>	21,161,737	24,631,100	85.9%
<i>Rechten, boeten & overig</i>	41,481,173	44,179,000	93.9%
<i>Rente</i>	698,831	591,000	118.2%
<i>Niet-belastingopbrengsten</i>	39,612,470	59,193,100	66.9%
<i>Landsbedrijven en fondsen</i>	4,468,710	6,065,000	73.7%
<i>Overige ontvangsten</i>	34,989,898	50,136,800	69.8%
	889,931,913	1,232,196,500	72.2%

<i>Kosten</i>	<i>t/m 30 sept 2016</i>	<i>Begroot</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Personeel</i>	278,435,711	363,872,100	76.5%
<i>Werkgeversbijdragen</i>	72,136,685	92,978,600	77.6%
<i>Goederen en diensten</i>	101,673,277	165,774,200	61.3%
<i>Rente LV & VV</i>	162,686,129	209,424,000	77.7%
<i>Subsidies</i>	142,300,959	201,874,300	70.5%
<i>Overdrachten Binnenland</i>	87,007,251	116,301,800	74.8%
<i>Overdrachten Buitenland</i>	10,418,003	20,151,300	51.7%
<i>Bijdragen en afschrijvingen</i>	122,888,815	154,544,400	79.5%
	977,546,830	1,324,920,700	73.8%

Exploitatieresultaat	(87,614,917)	(92,724,200)	94.5%
-----------------------------	---------------------	---------------------	--------------

*Bron: Directie Financiën

In de volgende twee paragrafen volgt gedetailleerde informatie per middel- en kostensoort.

2.1.1 Middelen per ultimo 3e kwartaal

Onderstaande tabellen geven de realisatie van de middelen weer per 30 september 2016. Indien er rekening wordt gehouden met de voor Aruba bekende seizoensinvloeden kan op basis van de cijfers worden vastgesteld dat de realisatie van de middelen nagenoeg conform de begrote cijfers is verlopen. Per middelensoort kan er sprake zijn van een afwijkende realisatienorm. Hieronder zal tevens per middelensoort een nadere toelichting worden gegeven.

Tabel 2.2: Middelenrealisatie per 30 september 2016 in Afl.

Middelen	t/m 30 sept 2016	t/m 30 sept 2015	Begroot	% Begrotings-uitputting
Directe belastingen	443,695,755	374,958,600	573,700,000	77.3%
Indirecte belastingen	303,823,339	304,249,124	473,700,500	64.1%
Retributies,leges & rechten	21,161,737	31,148,846	24,631,100	85.9%
Rechten, boeten & overig	41,481,173	24,268,666	44,179,000	93.9%
Rente	698,831	634,662	591,000	118.2%
Niet-belastingopbrengsten	39,612,470	30,519,682	59,193,100	66.9%
Landsbedrijven en fondsen	4,468,710	3,851,496	6,065,000	73.7%
Overige ontvangsten	34,989,898	38,798,189	50,136,800	69.8%
	889,931,913	808,429,265	1,232,196,500	72.2%

*Bron: Directie Financiën.

**Vergelijkende cijfers op basis van gerapporteerde cijfers.

Directe belastingen:

De gerealiseerde directe belastingen tot en met het 3e kwartaal bedragen Afl. 443,7 miljoen, oftewel 77.3% van hetgeen begroot. Ten opzichte van het 3e kwartaal 2015 zijn deze gestegen met 18.3 % ten bedrage van Afl. 68,7 miljoen.

Tabel 2.3: Realisatie directe belastingen per 30 september 2016 in Afl.

Omschrijving	t/m 30 sept 2016	t/m 30 sept 2015	Begroot	% Begrotings-uitputting
Loonbelasting	190,171,786	186,629,755	270,000,000	70.4%
Inkomstenbelasting	(7,617,827)	1,834,699	-	-
Rente belastingvordering	4,560,137	4,163,027	4,000,000	114.0%
Vervolging nat. persoon	-	-	100,000	0.0%
Winstbelasting	185,601,778	124,229,409	195,000,000	95.2%
Dividenbelasting	2,155,992	1,722,439	6,000,000	35.9%
Grondbelasting	33,008,989	23,769,654	59,500,000	55.5%
Successie-/overgangsbil.	790,046	770,151	300,000	263.3%
Overdrachtsbelasting	14,222,235	13,343,781	14,500,000	98.1%
Motorrijtuigenbelasting	19,685,633	17,396,443	22,300,000	88.3%
Zegelbelasting	1,116,986	1,099,241	2,000,000	55.8%
	443,695,755	374,958,599	573,700,000	77.3%

*Bron: Directie Financiën

**Vergelijkende cijfers op basis van gerapporteerde cijfers.

In september 2016 zijn de ontvangsten met betrekking tot loonbelasting lager geweest dan verwacht, mede gelet op een vertraging in diverse andere afdrachten uit hoofde van nog af te ronden boekonderzoeken (die pas in oktober zijn ontvangen). Ondanks genoemde verschuivingen, vertonen de cumulatieve loonbelasting ontvangsten een stijging van Afl. 3,5 miljoen (+2%), ten opzichte van dezelfde periode van 2015. De inkomstenbelasting vertoont een mutatie van Afl. 9,4 miljoen, ten opzichte van dezelfde periode in 2015, als gevolg van verrichte restituties van inhaalacties bij de afhandeling van

inkomstenbelasting aangiften. Conform de verwachting van de Departamento di Impuesto (DIMP) zijn de Grondbelasting ontvangsten, na uitvaardigen van het kohier afgelopen juni, toegenomen gedurende het derde kwartaal. De kohieren waren vorig jaar pas eind augustus/begin september uitgevaardigd. De cumulatieve ontvangsten Grondbelasting liggen 38.9% hoger in vergelijking met dezelfde periode van het voorgaande jaar. De ontvangsten betreffende motorrijtuigenbelasting zijn in overeenstemming met de verwachtingen, reeds voor 88% gerealiseerd.

Onderstaande tabel geeft een specificatie weer van de gerealiseerde winstbelasting per kwartaal.

Tabel 2.4: Specificatie realisatie winstbelasting

<i>Bedragen in Afl.</i>	<i>WB</i>	<i>VAS</i>	<i>Totaal WB</i>
Q1	22,779,000	27,378,000	50,157,000
Q2	17,274,000	81,582,000	98,856,000
Q3	31,036,000	5,553,000	36,589,000
t/m 30 september 2016	71,089,000	114,513,000	185,602,000

*Bron: Departamento di Impuesto

De geraamde ontvangsten met betrekking tot de winstbelasting zijn voor ruim 95% gerealiseerd, mede door het structureel karakter van het 'voldoening op aangifte systeem' (VAS). Van het totaalbedrag aan ontvangen winstbelasting gedurende de afgelopen drie kwartalen kan immers 61.7% worden toegerekend aan het met de introductie van de VAS ingevoerde nieuw heffingssysteem. Additioneel werden ook winstbelastingaanslagen over andere boekjaren die onderdeel uitmaken van bijzondere invorderingsacties, ingevorderd. Ter zake wordt verwezen naar hoofdstuk 3 omdat deze invorderingsacties onderdeel zijn van de meerjarige beleidskeuzes.

Indirecte belastingen:

Tabel 2.5 geeft de realisatie van de indirecte belastingen per 30 september 2016 weer in vergelijking met dezelfde periode van het voorafgaande jaar en de vastgestelde begroting voor 2016. De gerealiseerde indirecte belastingen over het 3e kwartaal bedragen Afl. 303,8 miljoen, oftewel 64.1% van hetgeen begroot. In vergelijking met dezelfde periode in 2015 is 0.1% minder gerealiseerd aan indirecte belastingen.

Tabel 2.5: Realisatie indirecte belastingen 30 september 2016 in Afl.

<i>Omschrijving</i>	<i>t/m 30 sept 2016</i>	<i>t/m 30 sept 2015</i>	<i>Begroot</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
Invoerrechten	115,101,381	113,740,000	192,700,000	59.7%
Accijns gedestilleerd	15,932,958	14,650,000	21,600,000	73.8%
Accijns sigaretten	8,563,737	10,778,000	14,400,000	59.5%
Accijns bier	18,875,073	19,588,000	28,500,000	66.2%
Accijns minerale olien	46,149,000	43,874,000	63,000,000	73.3%
B.B.O.	69,669,352	71,400,534	112,000,000	62.2%
Zegelbelastingen	12,545	20,284	50,500	24.8%
Dienstverlening IUD	1,703,262	1,945,000	2,750,000	61.9%
Vergunningen	18,000,076	19,260,865	25,400,000	70.9%
Milieubelasting op hotels e.a.	9,051,125	8,250,188	12,800,000	70.7%
Milieubel. op verhuur voertuig	764,830	740,913	500,000	153.0%
	303,823,339	304,247,784	473,700,500	64.1%

*Bron: Directie Financiën

Ten aanzien van bovenstaande tabel moet worden vermeld dat de inning van de indirecte belastingen verdeeld is onder verschillende diensten. De eerste vijf indirecte belastingsoorten, de zegelbelasting en de inkomsten uit hoofde van dienstverlening IUD worden door de Douane geïnd, terwijl de overige indirecte belastingsoorten door de DIMP worden geïnd.

De indirecte belastingen laten ten opzichte van het jaar daarvoor op bepaalde middelen een lichte stijging zien. Invoerrechten vertonen een lichte stijging terwijl de BBO-ontvangsten ten opzichte van het jaar daarvoor per einde van het derde kwartaal met 2.4% zijn afgenomen. Ten opzichte van de jaarbegroting blijven de invoerrechten nog achter. Hiertoe gelden dezelfde redenen zoals reeds vermeld in de uitvoeringsrapportage over het tweede kwartaal (achterblijvende invoerresultaten en een nog verder te verbeteren compliance). De controleacties hebben een bevorderend effect op het compliance-gedrag van zowel de douaneagenten als het algemeen publiek. De afname van de BBO-ontvangsten ten opzichte van het jaar daarvoor en de realisatie van 62.2% ten opzichte van de jaarbegroting kan liggen aan de compliance (omdat in feite onder de grote klanten de BBO-afdrachten wel zijn toegenomen), dalende verkoopprijzen of andere economische ontwikkelingen die deze belastingcomponent op negatieve wijze beïnvloeden. De DIMP is thans met onderzoek hiernaar bezig. Uitgaande van de door Departamento di Aduana (Douane) berekende gemiddelde ontvangsten over de afgelopen 3 jaren zou het meer in de lijn liggen dat per ultimo het 3e kwartaal circa 70% van de indirecte belastingen (exclusief BBO) behaald moeten worden. De invoerrechten en accijnzen zijn gerealiseerd voor Afl. 207,3 miljoen, hetgeen circa 64% is ten opzichte van de begroting. Op basis van deze 'norm' zijn de invoerrechten en accijnzen Afl. 21,2 miljoen lager gerealiseerd. De Douane heeft in de maand oktober uit hoofde van nog te ontvangen accijnzen uit voorgaande jaren van Valero een bedrag ontvangen van Afl. 20 miljoen. Deze nagekomen accijns afdracht compenseert de verwachte onderschijding van de indirecte belastingen.

Retributies, leges & rechten:

De gerealiseerde inkomsten uit hoofde van retributies, leges & rechten liggen Afl. 10 miljoen lager dan in de vergelijkbare periode 2015. De reden hiertoe is dat het Landslaboratorium per 1 januari 2016 is verzelfstandigd (in de 'Fundacion Servicio Laboratorio Medico' Aruba; de FSLMA) en opbrengsten uit haar activiteiten niet langer in de begroting van het Land zijn opgenomen.

Ten opzichte van de begroting 2016 zijn deze middelen voorsnog voor 85.9% gerealiseerd. Vermeldenswaardig is hierbij dat ten aanzien van de retributies en leges uit hoofde van verrichte activiteiten door de DIP reeds Afl. 4,5 miljoen is geïncasseerd, terwijl hiertoe slechts Afl. 0,5 miljoen was begroot. Verder zijn de ontvangsten uit verrichte activiteiten van het KPA, Bureau Burgerlijke Stand en Bureau Intellectuele Eigendommen op versnelde wijze geïncasseerd. Middelen van het Gerecht in Eerste Aanleg uit hoofde van griffierechten moeten nog gerealiseerd worden.

Van de gerealiseerde middelen in 2016 bij DIP ad Afl. 4,5 miljoen, heeft Afl. 4,4 miljoen betrekking op de facturering van precario's.

Rechten, boetes & overig:

Ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar is sprake van een hogere realisatie van Afl. 17,2 miljoen. De toename is grotendeels te wijten aan hogere realisaties van de (budgetneutrale) post terugontvangst salaris (+Afl. 1,4 miljoen) en overige middelen (+Afl. 15,4 miljoen). In 2015 was totaal Afl. 1,9 miljoen teruggevorderd van ANSA N.V. met betrekking tot personeelskosten. In 2016 bedraagt het totaal van de teruggevorderde personeelskosten van Fundacion Servicio Laboratorio Afl. 3,0 miljoen. De overige middelen zijn voornamelijk toegenomen bij Directie Scheepvaart (+Afl. 0,6 miljoen) en Directie Telecommunicatie Zaken (+Afl. 1,3 miljoen).

Daarnaast is er in 2016 Afl. 6,1 miljoen overige middelen ontvangen met betrekking tot de Passenger Facility Charge (PFC) over 2015, terwijl er in 2015 voor dit middel ten tijde van het uitbrengen van de URK 2015 over het 1^e tot en met het 3^e kwartaal geen realisatie was. Na de rapportage over het 1^e kwartaal tot en met het 3^e kwartaal in 2015 is in 2015 Afl. Afl. 5,3 miljoen ontvangen met betrekking tot de PFC over 2014. In 2016 is tevens aan overige middelen uit hoofde van een afgewikkelde rechtszaak Afl. 5,6 miljoen ontvangen. Andere opvallende realisaties zijn de ontvangsten in 2016 van Concession Fee 2015 van AAA voor Afl. 6,2 miljoen (begroot Afl. 4,5 miljoen) en de Directie Scheepvaart Afl. 2,3 miljoen (begroot Afl. 2 miljoen).

De gerealiseerde rechten, boetes & overig bedragen Afl. 41,5 miljoen; 93.9% van hetgeen begroot.

Rente:

De gerealiseerde rentemiddelen over het 3^e kwartaal bedragen Afl. 0,7 miljoen. De gefactureerde rente op de verstrekte lening aan IMSAN bedraagt Afl. 0,5 miljoen. De resterende rentemiddelen hebben betrekking op de facturering van rente op verstrekte (studie-)leningen en overige rente ontvangsten.

Niet- belastingopbrengsten:

De realisatie van de niet-belastingopbrengsten bedroeg per 30 september 2016 Afl. 39,6 miljoen oftewel 66.9% van hetgeen begroot. De grootste niet-belastingopbrengsten bestonden uit erfpachten (Afl 17,5 miljoen) en overdrachten van het Rijk (7,3 miljoen) en Per einde van het jaar wordt verwacht dat de ramingen onder deze categorie gerealiseerd worden. Aan dividenduitkering AAA moet nog ca. Afl. 10 miljoen worden ontvangen. Verder moet de winstuitkering van SETAR NV die voor Afl. 3,5 is begroot nog worden vastgesteld en tevens wordt verwacht dat in deze categorie additioneel Afl 0,8 miljoen uit het resultaat van de Centrale Bank en de toeristenheffing zal worden ontvangen.

Landsbedrijven en fondsen:

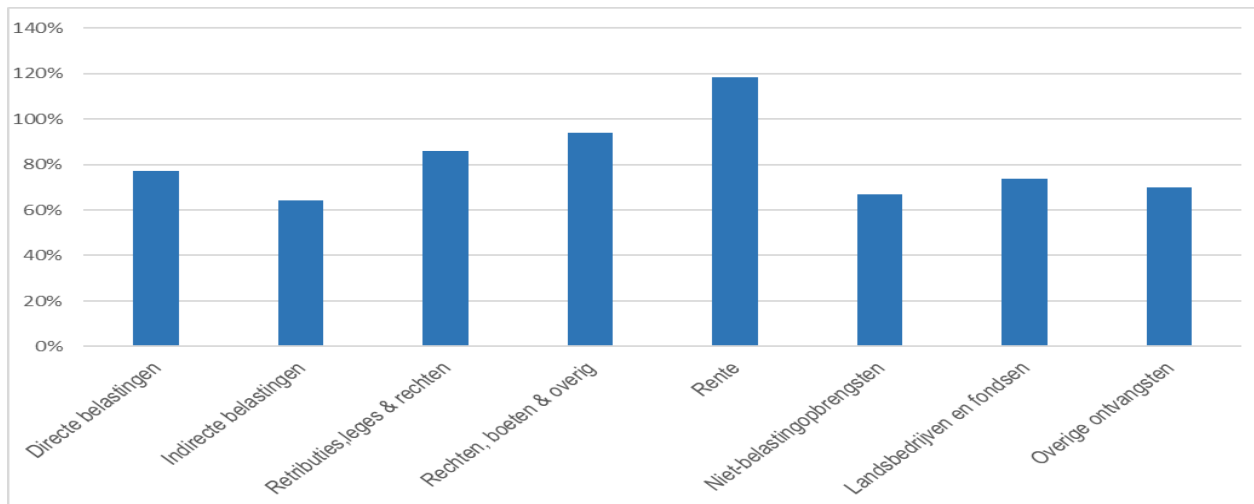
De realisatie van de landsbedrijven en fondsen bedraagt tot en met het 3de kwartaal Afl. 4,5 miljoen oftewel 73,7% van hetgeen begroot. Deze ontvangsten hebben voornamelijk te maken met interne verrekeningen en doorbelastingen tussen de overheidsdiensten en drukken dus niet op het resultaat.

Overige:

De gerealiseerde overige ontvangsten bedragen per einde van het derde kwartaal Afl. 35,0 miljoen, oftewel 69.8% van hetgeen begroot. Dit bedrag is nagenoeg volledig toe te schrijven aan ontvangen deviezenprovisie.

Tenslotte illustreert onderstaande grafiek de middelenrealisatie uitgedrukt in procenten.

Grafiek 2.1: Middelen realisatie uitgedrukt in procenten:

*Bron: Directie Financiën

2.1.2. Kosten per ultimo 3e kwartaal

De gerealiseerde kosten over het 3e kwartaal bedragen Afl. 977,5 miljoen, oftewel **73,8 %** van hetgeen begroot. Onderstaande tabel geeft per hoofdkostensoort de gerealiseerde kosten met vergelijkende cijfers uit dezelfde periode van het voorafgaande jaar.

Tabel 2.7: Kostenrealisatie per 30 september 2016 in Afl.

Kosten	t/m 30 sept 2016	t/m 30 sept 2015	Begroot	% Begrotings-uitputting
Personeel	278,435,711	280,461,296	363,872,100	76.5%
Werkgeversbijdragen	72,136,685	72,446,932	92,978,600	77.6%
Goederen en diensten	101,673,277	115,403,706	165,774,200	61.3%
Rente LV & VV	162,686,129	151,017,932	209,424,000	77.7%
Subsidies	142,300,959	146,573,298	201,874,300	70.5%
Overdrachten Binnenland	87,007,251	84,288,505	116,301,800	74.8%
Overdrachten Buitenland	10,418,003	1,531,232	20,151,300	51.7%
Bijdragen en afschrijvingen	122,888,815	124,386,966	154,544,400	79.5%
	977,546,830	976,109,867	1,324,920,700	73.8%

*Bron: Directie Financiën

** Vergelijkende cijfers op basis van gerapporteerde cijfers.

Hieronder volgt een nadere toelichting per hoofdkostensoort.

Personeel:

De personeelskosten zijn per 30 september 2016 voor 76.5% gerealiseerd ten bedrage van Afl. 278,4 miljoen. De betaling van de jaarlijkse voorjaarspremie, de vakantie-uitkering en de reparatiepremie hebben allemaal in de eerste 3 kwartalen plaatsgevonden, waardoor niet zondermeer kan worden uitgegaan van een proportionele verdeling van de maandelijkse salariskosten over de afgelopen 9 maanden. Vermeldenswaardig is dat onder deze post ook de overwerkvergoedingen zijn bijgeteld. De gerealiseerde overwerkvergoedingen bedragen per 30 september Afl. 17,7 miljoen (98.2% van hetgeen begroot).

Met deze dreigende overschrijding is in eerste instantie getracht om binnen de huidige begroting zoveel mogelijk naar dekkingsmiddelen te zoeken. Tenslotte, wordt in de suppletoire begroting het budget voor de overwerkvergoedingen verruimd. Voor de hoofdkostensoorten 'Personeel' en 'Werkgeversbijdragen' is een additionele raming van Afl. 7,5 miljoen opgenomen waardoor het totaal begrote bedrag naar respectievelijk Afl. 371,4 miljoen en Afl. 94,1 miljoen is gebracht. Overwerkvergoedingen en toekennen van bevordering en toelagen met terugwerkende kracht zijn bij de Politie, Brandweer en Gevangeniswezen extra geraamd voor respectievelijk Afl. 3,7 miljoen, Afl. 1,0 miljoen en Afl. 2,0 mln.

Bij het ministerie van Volksgezondheid zijn als gevolg van het ingezette personeelsbeleid arbeidscontracten omgezet naar ambtenarenstatus. De ramingen voor personeel en werkgeversbijdragen zijn daardoor verhoogd met Afl. 200.000.

Bij de Voogdijraad zijn ook uit hoofde van toekennen bevordering en toelagen met terugwerkende kracht de ramingen voor Personeel en Werkgeversbijdragen verhoogd met Afl. 400.000.

In de "Rapportage FTE-verloop" versus directe "Personeelslasten Overheid Aruba 2013-2015" van april 2016 zijn de maatregelen opgenomen die reeds zijn getroffen ter beheersing van de personeelslasten Overheid Aruba. De ontwikkeling van het aantal FTE's wordt in onderstaande tabel gepresenteerd.

Tabel 2.8: Ontwikkeling personeelsaantallen in FTE

Ministerie	31 december 2015	31 maart 2016	30 juni 2016	30 september 2016
Ministerie AZWIDO	453	453	456	449
Ministerie ROII	285	285	285	282
Ministerie TTPC	236	239	240	239
Ministerie EZCEM	154	153	154	153
Ministerie VOS	247	249	241	241
Ministerie SJA	189	192	193	195
Ministerie OG	226	227	229	227
Ministerie JUS	1,429	1,414	1,412	1,426
Ministerie FO	654	659	653	652
Totaal	3,873	3,871	3,863	3,864
Onderwijspersoneel	886	867	866	864
Kustwachtpersoneel	46	46	53	50

*Bron: Departamento di Recurso Humano

Werkgeversbijdragen:

De werkgeversbijdragen bedragen Afl. 72,1 miljoen, oftewel 77.6% van hetgeen begroot. Deze begrotingsuitputting wordt voornamelijk veroorzaakt door de toeslag AOV/AWW (78.9%) en AZV-premie (79.6%). De verwachting is dat de jaarrealisatie, zoals in voorgaande jaren, binnen het begrote bedrag blijft. Ook met de dreigende overschrijding van de werkgeversbijdragen wordt in de suppletoire begroting rekening gehouden. Deze hoofdkostensoort wordt met Afl. 1,2 miljoen verruimd naar Afl. 94,1 miljoen.

Goederen en Diensten:

De goederen en diensten zijn gerealiseerd voor een bedrag van Afl. 101,7 miljoen, welke neerkomt op een uitputting van 61.3%. Vorig jaar bedroeg de realisatie Afl. 115,4 miljoen wat gelijk is aan 63% van hetgeen begroot. Een uitschieter in deze categorie zijn de bankkosten ten bedrage van 4,9 miljoen (119%). In de suppletoire begroting is totaal voor deze post additioneel Afl. 3,2 miljoen geraamd. Deze extra raming is benodigd voor onder andere dekking van de aanvullende ziektekostenverzekering voor ambtenaren (+Afl.1,1 miljoen), deskundig advies in verband met de heropening raffinaderij (+Afl.0,4 miljoen) en extra ramingen bij diverse andere diensten. De verwachting is als in voorgaande jaren, dat de werkelijke uitgaven onder gelijkblijvende omstandigheden binnen de begrote kaders blijven.

Rente:

De gerealiseerde rentelasten bedragen Afl. 162,7 miljoen, oftewel 77.7% ten opzichte van de begrote rentelasten. Het verloop hiervan is conform betalingschema op de bestaande schuldverplichtingen van het Land. De rentelasten leggen gezien de huidige lage (internationale) rentestanden, een onnodig hoge druk op de begroting. De regering verkent thans de mogelijkheden om de rentelasten te verlagen.

Subsidies:

De subsidies bedragen Afl. 142,3 miljoen, wat neerkomt op 70,5% van hetgeen begroot. Vorig jaar werd een bedrag van Afl. 146,6 miljoen gerealiseerd. Bij deze post zullen de uitgaven net als in de voorgaande jaren, conform begrotingsritme binnen de begroting blijven. De rest van de extra verruiming is verdeeld over diverse ministeries.

Overdrachten binnenland:

De overdrachten bedragen Afl. 87 miljoen, oftewel 74,8% van hetgeen begroot. Met name de begrotingsuitputting van de gerealiseerde duurtetoeslag aan de APFA-gepensioneerden ten bijdrage van Afl. 33,9 miljoen (86%), heeft deze categorie nadelig beïnvloed. Deze categorie wordt ook nadelig beïnvloed door de gerealiseerde betalingen aan overig gezinnen ten bijdrage van Afl. 2,1 miljoen (153,5%). De raming ten behoeve van het uitbetalen gelijk bedrag van APFA-gepensioneerden onder de PVL-regeling is in de suppletoire begroting opgevoerd met Afl.11,6 miljoen. De betalingen hiertoe vinden in het vierde kwartaal plaats.

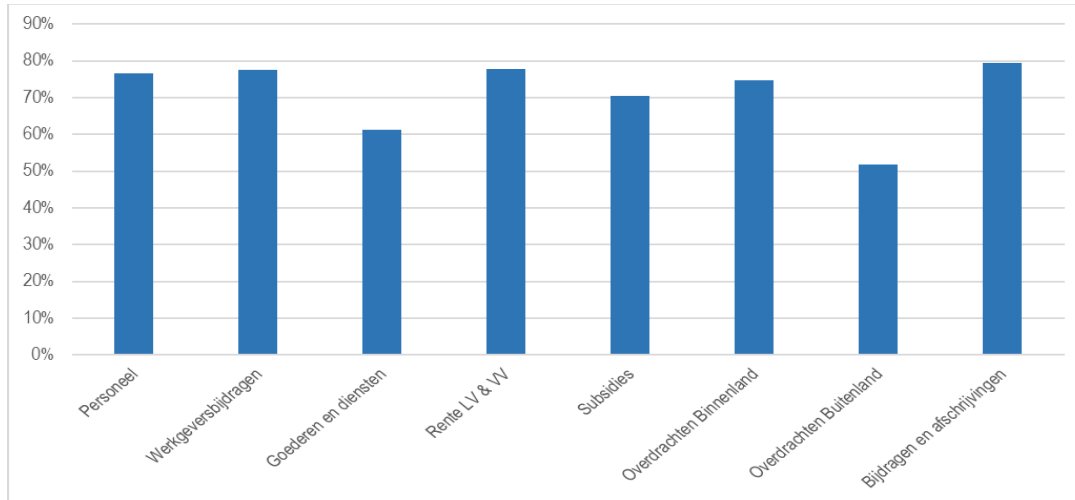
Overdrachten buitenland:

De gerealiseerde overdrachten buitenland bedragen Afl. 10,4 miljoen, oftewel 51,7% van hetgeen begroot. Dit bedrag bestaat voor Afl. 9,3 miljoen uit voorgesloten bijdragen van het Land aan het Gemeenschappelijk Hof van Justitie. Daarnaast worden contributies normaliter betaald gedurende het najaar. Conform begrotingsritme zal de realisatie binnen de jaarbegroting blijven.

Bijdragen en afschrijvingen:

De bijdragen en afschrijvingen bedragen Afl. 122,9 miljoen, oftewel 79,5% van hetgeen begroot. Vorig jaar werd een realisatie voor deze periode behaald van Afl. 124,4 miljoen. De afschrijvingskosten zijn voor Afl. 24,5 miljoen verantwoord op basis van de werkelijke afschrijvingskosten 2015. De landsbijdrage AZV is gerealiseerd voor Afl. 31,8 miljoen (93,2%). De AZV heeft aan het einde van het tweede kwartaal hun tekort geprognostiseerd op ruim Afl. 16 miljoen. Op basis van gevoerde gesprekken ter zake tussen de regering en de AZV, heeft de regering besloten om additioneel Afl. 7,5 miljoen middels de suppletoire begroting op te nemen. Onderstaande grafiek 2.2 illustreert de uitgavenrealisatie uitgedrukt in procenten van hetgeen begroot.

Grafiek 2.2: Uitgavenrealisatie uitgedrukt als uitputtingspercentage van hetgeen begroot in %

*Bron: Directie Financiën

2.2. Realisatie kapitaalrekening

Ten aanzien van de ontvangsten op de kapitaaldienst is de uitputting gelijk aan 58.1% van hetgeen begroot tegenover een realisatie van de uitgaven van Afl. 30,2 miljoen, oftewel 53,0% van de begroting. Vorig jaar werd het resultaat van de kapitaaldienst positief beïnvloed door een schenking vanuit het buitenland (ontvangsten uit Europese fondsen ten behoeve van het onderwijs) ter waarde van Afl. 4,9 miljoen. Er zijn diverse acties ondernomen ten aanzien van de verkoop van de overheidsgebouwen. Naar verwachting wordt de verkoop van een aantal van de gebouwen in het vierde kwartaal afgewikkeld, waardoor de inkomsten uit hoofde van de verkoop in dit dienstjaar kunnen worden verantwoord. Naar verwachting zal het hiervoor begrote bedrag worden gerealiseerd.

Per eind september 2016 werd, in vergelijking met dezelfde periode van het voorgaand jaar, Afl. 4,3 miljoen minder aan lokale kredieten (studieleningen) verstrekt. Daartegenover zijn er, in tegenstelling tot het voorgaande jaar meer uitgaven aan het FDA gedaan uit hoofde van de eindafrekening. Deze eindafrekening is in de begroting 2016 opgenomen.

Het resultaat op de kapitaaldienst per 30 september 2016 geeft een negatief saldo weer ten bedrage van Afl. 3,1 miljoen, hetgeen 30,2% is van de het begrote resultaat op de kapitaaldienst.

Tabel 2.9: Kapitaalrekening 3e kwartaal 2016 in Afl.

Kapitaal Ontvangsten	t/m 30 sept 2016	t/m 30 sept 2015	Begroot	% Begrotings-uitputting
Verkoop onr. goederen en grond	303,275	229,640	11,000,000	2.8%
Lokale Kredietaflossing	2,261,093	2,449,948	7,471,000	30.3%
Vrijgekomen afschrijvingen	24,493,431	24,794,425	28,105,700	87.1%
Schenking buitenland	-	4,914,491	-	-
	27,057,799	32,388,504	46,576,700	58.1%

Kapitaal uitgaven	t/m 30 sept 2016	t/m 30 sept 2015	Begroot	% Begrotings-uitputting
Investeringsen	2,111,090	809,224	6,774,600	31.2%
Vermogensoverdrachten	9,760,000	2,000,000	15,175,000	64.3%
Lokale kredietverlening	18,321,497	22,603,356	35,000,000	52.3%
	30,192,587	25,412,580	56,949,600	53.0%

Netto resultaat kapitaaldienst	(3,134,789)	6,975,924	(10,372,900)	30.2%
---------------------------------------	--------------------	------------------	---------------------	--------------

*Bron: Directie Financiën

** Vergelijkende cijfers op basis van gerapporteerde cijfers.

2.2.1 Kapitaalontvangsten 3e kwartaal

Hieronder volgt een korte toelichting per categorie van de kapitaalontvangsten.

Verkoop onroerend goed:

De opbrengsten uit verkoop van het overheidsgebouw van de Douane (begroot op Afl. 11 miljoen) zijn per ultimo 30 september nog niet gerealiseerd. In de afgelopen periode zijn er diverse acties ondernomen om de verkoop van verschillende overheidsgebouwen tot stand te brengen. Momenteel is de stand van zaken als volgt. De handelingen om het Douanegebouw, KPA-gebouw in Oranjestad en het HBK-gebouw Noord te verkopen zijn reeds geïnitieerd. Het Landsbesluit om tot openbare verkoop over te gaan is getekend. Het proces is zodanig gepland dat de koopovereenkomsten (bij voldoende interesse) nog voor het einde van het jaar getekend kunnen worden. De door DOW getaxeerde marktwaarde van deze drie gebouwen is geschat op Afl. 15,5 miljoen.

De overige gebouwen worden onderhands verkocht. Het betreft de gebouwen van het voormalige Domeinbeheer (Afl. 2,7 miljoen), DOW (Afl. 4 miljoen), John F. Kennedyschool (Afl. 5,9 miljoen), OM (Afl. 4,5 miljoen) en de Uncle Louis Store (Afl. 0,7 miljoen). De stand van zaken met betrekking tot deze gebouwen is als volgt. Voor de JFK-school en de Uncle Louis Store zijn er serieuze kopers die met DOW in gesprek zijn. Ten aanzien van het voormalige DOW-gebouw is er in de tweede week van november een bezichtiging gepland. Het Domeinbeheer gebouw heeft een geïnteresseerde koper die op zeer korte termijn ter zake een besluit zal nemen. Tevens is er voor het Openbaar Ministerie interesse getoond, maar waarvoor er momenteel nog geen concrete toezegging is gedaan. Bij de samenstelling van URK4-2016 en de jaarrekening 2016 zal de realisatie voor dit begrotingsjaar bekend zijn met betrekking tot de verkoop van de gebouwen.

Lokale kredietaflossing:

De realisatie ad. Afl. 2,3 miljoen betreft voornamelijk de ontvangen aflossingen uit de meerjarenplan leningen APA voor Afl. 0,8 miljoen, welke op 1 maand na, geheel conform aflossingsschema verlopen. Tot ultimo 30 september werd een totaalbedrag van Afl. 1,5 miljoen ontvangen aan aflossingen van studieleningen.

Vrijgekomen afschrijvingen:

De realisatie van de afschrijvingskosten zijn in 2016 geschat op basis van de werkelijke realisatie 2015. De afschrijvingskosten in de exploitatierekening leiden niet tot uitgaven en worden in de vorm van een vrijval in de kapitaalontvangsten gecompenseerd.

2.2.2 Kapitaaluitgaven per ultimo 3e kwartaal

Hieronder volgt een korte toelichting per categorie van de kapitaaluitgaven.

Investerings:

Per ultimo 3e kwartaal zijn investeringen gedaan voor een bedrag van Afl. 2,1 miljoen, tegenover een begroot bedrag van Afl. 6,8 miljoen. Naar verwachting zal dit bedrag per 31 december volledig worden verplicht.

Vermogensoverdrachten:

De vermogensoverdrachten per 30 september 2016 hadden te maken met de vervanging van het airco systeem van de Staten die in het vierde kwartaal zal plaatsvinden, een kapitaalstorting ten behoeve van Post Aruba van Afl. 1,4 miljoen en de maandelijkse betalingen van Afl. 1,84 miljoen aan het FDA uit hoofde van de eindafrekening. Ten aanzien van het laatstgenoemde is per einde van het derde kwartaal Afl. 7,36 miljoen betaald op een begroot bedrag van Afl.11 miljoen.

Lokale kredietverlening:

De realisatie van verstrekte studieleningen is in het 3e kwartaal Afl. 18,3 miljoen (begroot Afl. 35 mln.). Conform systematiek is de piek aan verstrekkingen in de periode eind juli tot en met september. Per eind september 2016 werd in vergelijking met dezelfde periode van het vorige jaar Afl. 4,3 miljoen minder aan studieleningen verstrekt. De verwachting is dat de jaarrealisatie van de verstrekkingen binnen de begroting blijft.

Aflossing leningen:

De aflossingen langlopende leningen verlopen conform de vastgestelde aflossingsschema's en zullen naar verwachting, net als voorgaande jaren, binnen de jaarbegroting voor Afl. 209.129.000 worden gerealiseerd. Per eind september is een totaalbedrag van Afl.121,9 miljoen gerealiseerd aan aflossingen.

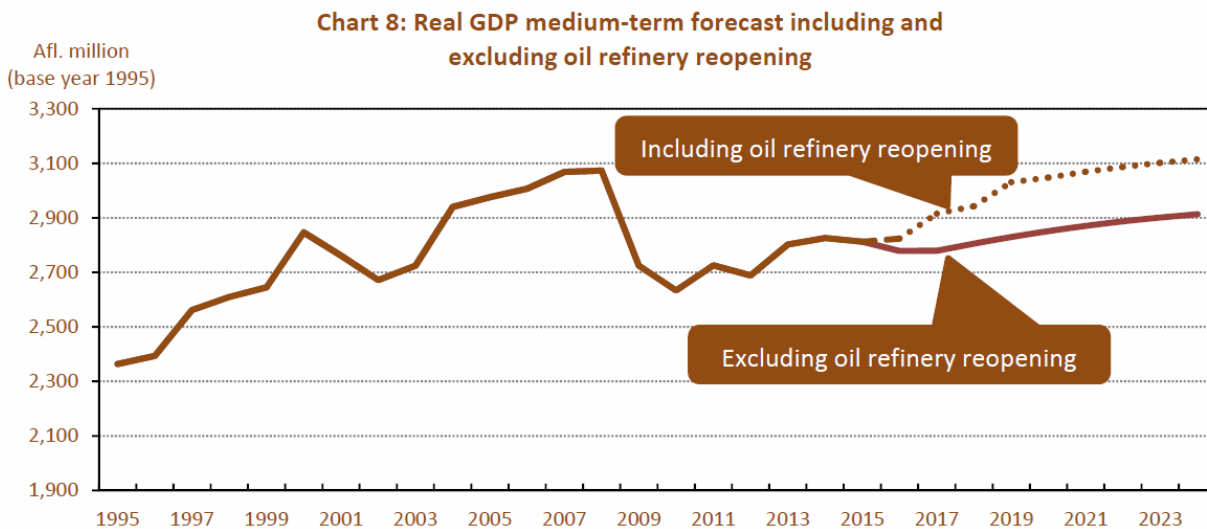
3. Meerjarig begrotingsbeleid

3.1 Vooraf

Het meerjarig kader is in het derde kwartaal geactualiseerd wegens recent gepubliceerde nieuwe bbp-prognoses en besluiten aangaande de begrotingswijziging(en) van de vastgestelde begroting van dienstjaar 2016.

3.2 Nieuwe bbp-prognoses

In september 2016 zijn nieuwe bbp-prognoses door de Centrale Bank van Aruba (CBA) gepubliceerd in haar "Economic Outlook". Hierin zijn twee ontwikkelingsscenario's gepresenteerd, bbp-groei mét en zonder de olieraffinaderij:

Bron: CBA

Aangezien CITGO de olieraffinaderij in oktober officieel heeft overgenomen en de raffinaderij zal heropenen, is besloten om het meerjarig kader aan te passen met door het CBA gepubliceerde bbp-ontwikkeling inclusief een actieve olieraffinaderij.

3.3 Begrotingswijzigingen dienstjaar 2016

In het vierde kwartaal zullen de begrotingswijzigingen van het lopende dienstjaar in de Staten behandeld worden. De grootste wijziging blijft de bbp-factor, welke in een aantal belastingmiddelen doorwerking heeft. De hoogte van de middelen wordt met name door de ingezette beleidsacties beïnvloed. In onderstaand overzicht worden de voorstellen voor de begrotingswijzigingen gepresenteerd inclusief de mutaties ten opzichte van de oorspronkelijk ingediende ramingen:

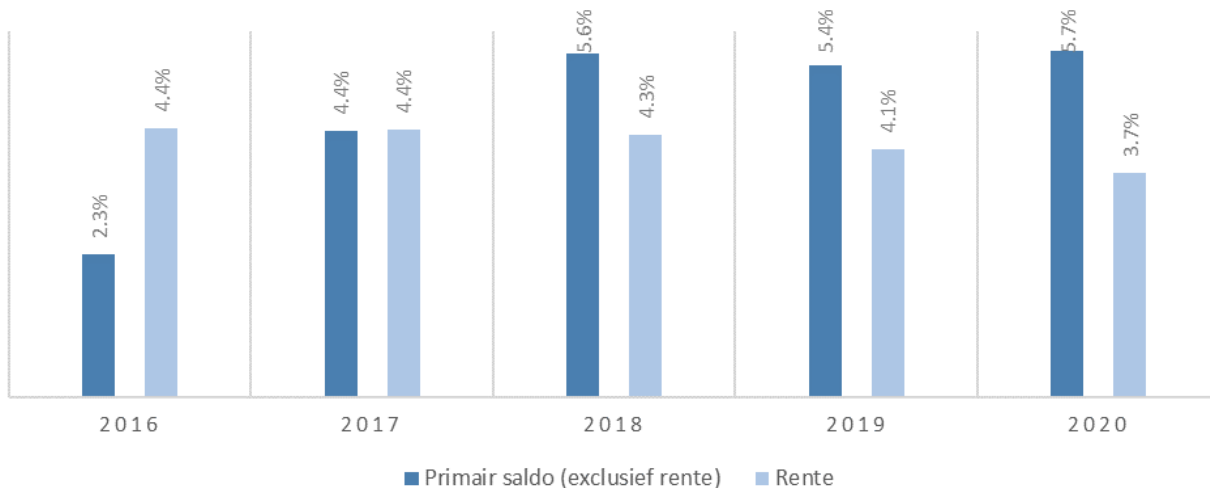
	2016 Begroting	2016 & BW-voorstellen	Mutaties
Middelen:	1,232,196,500	1,259,624,800	27,428,300
Directe belastingen:	573,700,000	578,200,000	4,500,000
Indirecte belastingen:	473,700,500	473,700,500	0
Retributies, leges en rechten:	31,831,100	24,655,200	-7,175,900
Rechten, boeten en overig:	36,979,000	48,893,000	11,914,000
Rente:	591,000	421,000	-170,000
Niet-belasting opbrengsten:	59,193,100	71,573,300	12,380,200
Landsbedrijven en fondsen:	6,065,000	12,045,000	5,980,000
Overige ontvangsten:	50,136,800	50,136,800	0
Kosten:	1,324,920,700	1,362,977,900	38,057,200
Personeel:	363,872,100	371,342,900	7,470,800
Werkgeversbijdragen:	92,978,600	94,129,200	1,150,600
Goederen & Diensten:	165,774,200	168,924,900	3,150,700
Rente:	209,424,000	215,404,000	5,980,000
Subsidies:	201,874,300	202,340,700	466,400
Overdrachten:	136,453,100	148,791,800	12,338,700
Bijdragen & verrekeningen:	126,438,700	133,938,700	7,500,000
Afschrijvingen:	28,105,700	28,105,700	0
Exploitatiesaldo:	-92,724,200	-103,353,100	-10,628,900
Kapitaalmiddelen:	119,576,700	148,893,900	29,317,200
Kapitaalontvangsten	0	30,552,300	30,552,300
Verkoop grond en onroerende goederen:	11,000,000	11,000,000	0
Lokale krediet aflossing:	7,471,000	6,235,900	-1,235,100
Rollover schatkistpromessen:	73,000,000	73,000,000	0
Schenkeningen:	0	0	0
Vrijgekomen afschrijvingen:	28,105,700	28,105,700	0
Kapitaaluitgaven:	339,078,600	352,566,900	13,488,300
Investeringen:	6,774,600	20,262,900	13,488,300
Lokale vermogensoverdrachten:	15,175,000	15,175,000	0
Aflossingen:	209,129,000	209,129,000	0
Rollover schatkistpromessen:	73,000,000	73,000,000	0
Lokale kredietverlening:	35,000,000	35,000,000	0
Kapitaalsaldo:	-219,501,900	-203,673,000	15,828,900
Financieringsbehoefte:	-312,226,100	-307,026,100	5,200,000
Financieringssaldo:	-103,097,100	-97,897,100	5,200,000
Aflossingen:	209,129,000	209,129,000	0
BBP:	5,203,000,000	4,754,700,000	-448,300,000

*Bron: Directie Financiën

3.4 Geactualiseerde MRJ 2016-2020

Het meerjarig kader is zodanig aangepast dat dit de nieuwe bbp-prognoses en de begrotingswijzigingsvoorstellen voor 2016 weerspiegelt:

Tabel 3.1: Meerjarig inzicht op de ontwikkeling van het primair saldo (exclusief de rente-factor)

*Bron: Directie Financiën

Gemiddeld bedraagt de rente jaarlijks zo'n 4,2% van het bbp. Met verwijzing naar de ontwikkeling van Lands' financiën, exclusief de rente-factor, kan worden gesteld dat het Land in principe in staat is om overschotten te realiseren. Door de grote rentelasten wordt dit streven gehinderd, waardoor per saldo in 2016 een tekort moet worden geboekt. De rentelasten overstijgen het primair saldo (= de ontvangsten minus de uitgaven exclusief rente).

In de daaropvolgende jaren, mede als gevolg van economische groei en in te zetten beleidsacties wordt verwacht dat het primair saldo de rentelasten zal gaan overstijgen. Ten overvloede, het verlagen van de rentekosten zal naast de reeds genomen maatregelen leiden tot een meer bestendig begrotingsevenwicht en zelfs begrotingsoverschot. Het herziene meerjarig kader inclusief de nieuwe bbp-prognoses en de begrotingswijzigingsvoorstellen voor 2016 zien er als volgt uit:

Tabel 3.2: Meerjarig kader 2017-2020

Meerjarenkader:		2016	2016	2017	2018	2019	2020
		Begroting	Begroting & NvW	Ontwerp-begroting	Proj.	Proj.	Proj.
MIDDELEN		1,232,196,500	1,259,624,800	1,300,036,400	1,452,729,940	1,471,069,461	1,473,259,278
	Belastingen:	1,047,400,500	1,051,900,500	1,113,850,500	1,244,695,740	1,260,442,095	1,244,985,726
	Niet-belastingen:	184,796,000	207,724,300	186,185,900	208,034,200	210,627,366	228,273,553
		1,324,920,700	1,356,997,900	1,388,880,100	1,428,095,408	1,443,771,590	1,427,781,340
KOSTEN	Personeel:	363,872,100	371,342,900	367,181,400	359,739,031	355,836,334	355,836,334
	Werkgeversbijdragen:	92,978,600	94,129,200	92,309,400	89,161,964	89,290,840	89,290,840
	Goederen & Diensten:	165,774,200	168,924,900	171,271,900	172,301,300	172,296,200	172,296,200
	Rente:	209,424,000	215,404,000	215,347,200	217,026,263	215,450,116	199,459,866
	Subsidies:	201,874,300	202,340,700	202,054,100	202,054,100	202,054,100	202,054,100
	Overdrachten:	136,453,100	148,791,800	153,414,500	153,414,500	153,414,500	153,414,500
	Bijdragen & verrekeningen:	126,438,700	133,938,700	155,047,100	202,143,750	223,175,000	223,175,000
	Afschrijvingen:	28,105,700	28,105,700	32,254,500	32,254,500	32,254,500	32,254,500
I.	Exploitatiesaldo:	-92,724,200	-103,353,100	-88,843,700	24,634,532	27,297,872	45,477,939

		119,576,700	148,893,900	204,202,400	159,050,700	161,643,866	179,290,053
FIN. MIDDELEN	<i>Kapitaalontvangsten</i>	0	30,552,300	67,000,000	0	0	0
	<i>Verkoop grond en onroerende goederen:</i>	11,000,000	11,000,000	41,335,300	50,493,147	51,586,828	52,706,758
	<i>Lokale krediet aflossing:</i>	7,471,000	6,235,900	381,000	591,000	600,000	600,000
	<i>Rollover schatkistpromessen:</i>	73,000,000	73,000,000	63,231,600	75,712,053	77,202,538	93,728,795
	<i>Schenkingen:</i>	0	0	0	0	0	0
	<i>Vrijgekomen afschrijvingen:</i>	28,105,700	28,105,700	32,254,500	32,254,500	32,254,500	32,254,500
		339,078,600	352,566,900	530,552,200	454,210,455	492,720,867	438,449,705
KAP. UITGAVEN	<i>Investerings:</i>	6,774,600	20,262,900	4,500,000	4,500,000	4,500,000	4,500,000
	<i>Lokale vermogensoverdrachten:</i>	15,175,000	15,175,000	3,800,000	3,800,000	3,800,000	3,800,000
	<i>Aflossingen:</i>	209,129,000	209,129,000	414,252,200	337,910,455	376,420,867	322,149,705
	<i>Rollover schatkistpromessen:</i>	73,000,000	73,000,000	73,000,000	73,000,000	73,000,000	73,000,000
	<i>Lokale kredietverlening:</i>	35,000,000	35,000,000	35,000,000	35,000,000	35,000,000	35,000,000
II.	Kapitaalsaldo:	-219,501,900	-203,673,000	-352,022,700	-342,680,955	-381,191,367	-326,920,205
III.	Financieringsbehoefte:	-312,226,100	-307,026,100	-440,866,400	-318,046,423	-353,893,495	-281,442,266
	Financieringssaldo:	-103,097,100	-97,897,100	-26,614,200	19,864,032	22,527,372	40,707,439
	Aflossingen:	209,129,000	209,129,000	414,252,200	337,910,455	376,420,867	322,149,705
IV.	BBP:	4,754,700,000	4,754,700,000	4,912,600,000	5,052,600,000	5,299,000,000	5,430,200,000
V.	Memorandum items:						
	1. Kostenontwikkeling PPS	21,184,200	21,184,200	30,500,000	49,328,750	63,560,000	63,560,000
	2. Lastenontwikkeling AZV (landsbijdrage)	34,165,000	41,665,000	53,132,100	81,400,000	88,200,000	88,200,000
	Noot: Laatste geactualiseerd op 20 juli 2016						

*Bron: Directie Financiën

3.4 Voortgangresultaten

In onderstaande tabel zijn de resultaten van de ingezette beleidsacties gepresenteerd.

Tabel 3.3: Resultaten meerjarige beleidskeuzes per kwartaal in 2016

Voortgangresultaten MRJ 2017-2020:						
Alle bedragen zijn in AFL. miljoenen	B 2016	K1 2016	K2 2016	K3 2016	Subtotaal per beleidskeuze	%
1. Introductie van een alternatieve inkomstenbron						
2. Invorderingsactie DIMP	81.40	23.43	14.31	23.91	61.64	75.7%
<i>Loonbelasting</i>	<i>8.00</i>	<i>0.82</i>	<i>0.40</i>	<i>0.47</i>	<i>1.70</i>	<i>21.2%</i>
<i>Winstbelasting</i>	<i>60.00</i>	<i>21.11</i>	<i>11.31</i>	<i>20.35</i>	<i>52.76</i>	<i>87.9%</i>
<i>Grondbelasting</i>	<i>10.00</i>	<i>1.15</i>	<i>2.02</i>	<i>1.54</i>	<i>4.72</i>	<i>47.2%</i>
<i>BBO</i>	<i>3.40</i>	<i>0.34</i>	<i>0.57</i>	<i>1.55</i>	<i>2.46</i>	<i>72.4%</i>
3. a Intensivering niet-belastingopbrengsten	78.20	19.49	20.93	20.15	60.57	77.5%
b Intensivering niet-belastingopbrengsten (studieleningen)	7.47	0.85	0.76	0.66	2.26	30.3%
Subtotaal middelenopbrengst:	167.07	43.76	36.00	44.71	124.47	74.5%
4. Vijf procent minimum jaarlijkse besparing op de personeelskosten	(10.10)	(1.58)	(0.45)	(0.31)	(2.34)	(23.2)%
5. Natuurlijk verloop	-	-	-	-	-	-
6. Taakstelling op goederen en diensten	(20.70)	5.16	(9.16)	(3.22)	(7.22)	(34.9)%
7. Socialisatie en fiscalisering bovenmatige uitkeringen en reparatietoelagen	-	-	-	-	-	-
Subtotaal uitgavenreductie:	(30.80)	3.57	(9.61)	(3.52)	(9.56)	(31.0)%
Totaal:	136.28	47.3	26.4	41.2	114.9	84.3%

Noot:

1. Voor de invorderingsactie van 2016 hanteert DIMP een target van in totaal AFL. 81.4 mln. Deze target is verspreid over 4 belastingsoorten te weten: loon-, winst-, grondbelasting en BBO. De begrote bedragen voor deze belastingsoorten zijn respectievelijk: loonbelasting AFL. 2700 mln. waarvan AFL. 8.0 mln. onderdeel is van de lopende invorderingsactie, winstbelasting AFL. 1950 mln. waarvan AFL. 600 mln. onderdeel is van de lopende invorderingsactie, grondbelasting AFL. 59.5 mln. waarvan AFL. 100 mln. onderdeel is van de lopende invorderingsactie en BBO AFL. 1120 mln. waarvan AFL. 3.4 mln. onderdeel is van de lopende invorderingsactie.

2. De inning van niet-belastingopbrengsten waarop geïntensiveerd wordt, zijn middelensoorten: boeten, dienstverlening derden, overige middelen, erfpachtrechten, uitkering deelneming, verhuur gronden, verhuuroopbrengsten en studieleningen.

3. Positieve getallen geven een stijging aan, en negatieve bedragen geven een daling aan.

4. Het resultaat bij beleidskeuze 4 is inclusief natuurlijk verloop

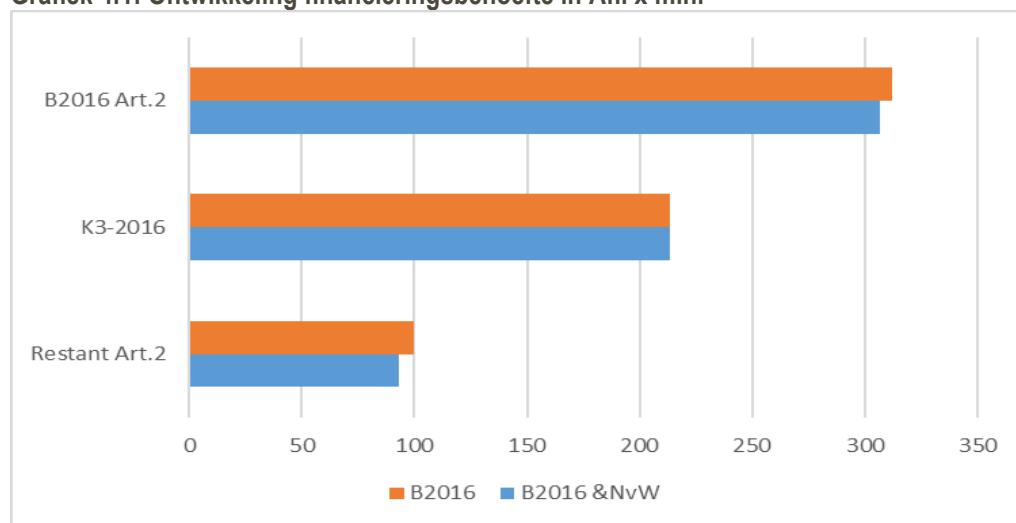
Op basis van de resultaten tot en met het derde kwartaal van 2016 kan worden gesteld dat de reeds vanaf 2015 ingezette beleidsacties in een verbetering hebben geresulteerd van AFL 124,5 miljoen. De intensivering van de niet-belasting-opbrengsten en de invorderingsacties van de DIMP hebben hieraan de grootste bijdrage geleverd (respectievelijk Afl. 20,2 miljoen en Afl. 20,4 miljoen). In totaal is in het derde kwartaal 74,5% van de begroting (Afl. 167,1 miljoen) behaald. Aan de uitgavenkant is tot en met het derde kwartaal een uitgavenreductie gerealiseerd van 31,0%.

4. Financiering en schuldbeheer

4.1. Uitvoering financieringsbevoegdheid

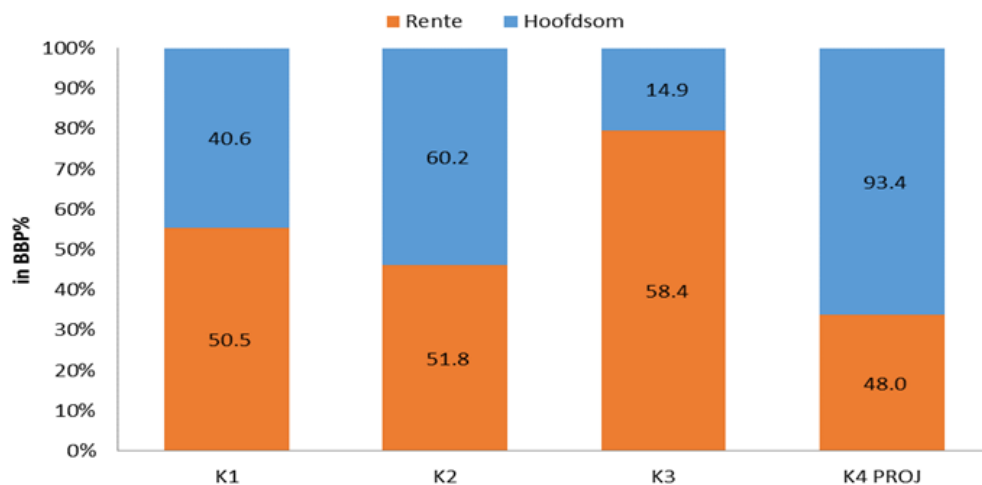
Op basis van de Landsverordening d.d. 12 februari 2016 AB. no.5, artikel 2, is voor het jaar 2016 een financieringsbehoefte vastgesteld van Afl. 312.226.100. De minister van Financiën en Overheidsorganisatie is gemachtigd om tot dit bedrag gedurende het begrotingsjaar geldleningen aan te gaan. De uitvoering van deze machtiging heeft geleid tot het aangaan van een buitenlandse lening ten bedrage van USD 100 mln. (Afl. 180 mln.). Vervolgens is per eind september een staatsobligatie van Afl. 132,2 miljoen op de binnenlandse markt uitgeschreven. Met deze uitgifte is de in artikel 2 van de begroting opgenomen machtiging tot financiering volledig benut. De middelen van deze uitgifte zijn op een rekening van het Land bij de Centrale Bank van Aruba gestort en ten behoeve van de schuldendienst in het vierde kwartaal geormerkt.

Grafiek 4.1: Ontwikkeling financieringsbehoefte in Afl. x mln.

*Bron: Directie Financiën

Grafiek 4.2: Schuldendienst 2016 in Afl. x mln.

*Bron: Directie Financiën

4.2. Schuldstand

De schuldstand staat aan het einde van het 3e kwartaal, inclusief latente schulden op Afl. 4.119,87 mln., waarvan Afl. 4.004,36 mln. aan leningen. In onderstaande tabel worden de saldi van de schulden en van de leningen over de laatste 12 maanden gepresenteerd.

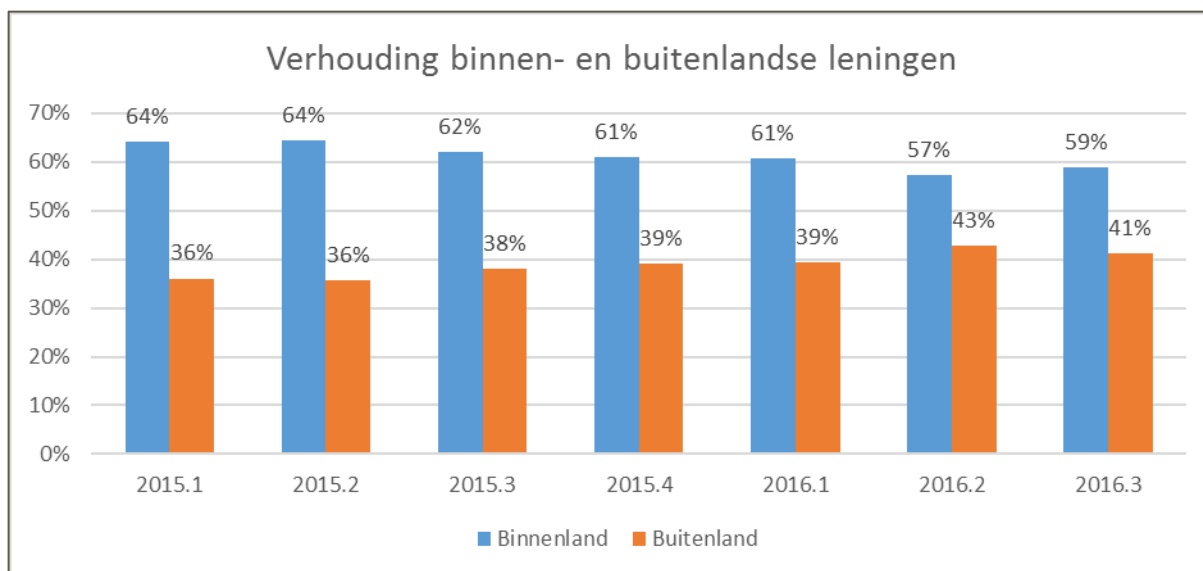
Tabel 4.3: Schuldontwikkeling per kwartaal

	2015	2016	2016	2016
	K4	K1	K2	K3
Binnenlandse leningen				
Promessen en kasgeldlening	73.00	73.00	65.00	65.00
Staatsobligaties	1,165.27	1,165.27	1,107.82	1,240.02
Onderhandse leningen	726.82	726.82	726.82	726.82
Overige leningen	359.28	327.28	325.33	323.35
	2,324.37	2,292.37	2,224.97	2,355.19
Buitenlandse leningen				
Leningen N.I.O.	20.93	21.22	19.75	19.75
Leningen Rijksbegroting	25.75	26.93	26.26	26.24
Overige leningen EUR	8.29	8.66	8.21	8.18
Buitenlandse leningen USD	1,435.28	1,427.20	1,607.20	1,595.00
	1,490.25	1,484.01	1,661.43	1,649.17
Totaal Leningen	3,814.63	3,776.38	3,886.39	4,004.36
% BBP	78.9%	76.7%	79.0%	81.4%
Kortlopende schulden	104.83	154.37	104.57	102.86
Extracomptabele schulden - SVB ¹⁾	51.60	-	-	-
Extracomptabele schulden - Lease	13.01	12.89	12.77	12.65
Totaal schulden	3,984.06	3,943.63	4,003.73	4,119.87
% BBP	82.4%	80.1%	81.3%	86.6%
BBP ²⁾	4,835.50	4,922.30	4,922.30	4,754.70
Noot				
¹⁾ Betreft een vermeende garantie tbv SVB				
²⁾ Bron BBP is Centrale Bank van Aruba				

Om het schuldbeheer meer inzichtelijk te maken wordt onderscheid gemaakt tussen de leningen, de kortlopende schulden (doorgaans Unmet Financing Requirement of UFR) en de latente schulden. De leningen zijn overeenkomstig de comptabele richtlijnen ingedeeld met als doel op afdoende wijze aansluiting met 's Lands begrotingen en de jaarrekeningen mogelijk te maken.

De kapitaalmarkt waarop een lening is geplaatst is bepalend voor de designatie van een lening als zijnde een binnen- of een buitenlandse verplichting. Het domicilie van de schuldeiser speelt daarbij geen rol. Van alle leningen in s'Lands portfolio per ultimo het derde kwartaal 2016 zijn 59% op de lokale markt geplaatst. De ontwikkeling van de schuldstand in het derde kwartaal werd voor een groot deel bepaald door de plaatsing op de binnenlandse markt eind september van een obligatielening van Afl.132,2 miljoen. Dit heeft de onderlinge verhouding van de portefeuille tussen binnen en buitenlandse schulden marginaal ten faveure van de binnenlandse schulden doen verschuiven.

Grafiek 4.4: Verhouding binnen- en buitenlandse schulden

*Bron: Directie Financiën

4.3. Schuldendienst per 30 september 2016

De schuldendienst verloopt volledig conform planning (zie tabel 4.2), waardoor over het derde kwartaal 2016 zoals verwacht Afl. 73,8 miljoen is betaald aan rente en aflossingen.

Tabel 4.5: Verloop schuldendienst 2016 in Afl. mln.

	Aflossing	Rente	Totaal
Kwartaal 1	40.6	50.5	91.1
Kwartaal 2	59.6	52.5	112.2
Kwartaal 3	14.2	59.6	73.8
Kwartaal 4	93.4	54.2	147.7
Totaal	207.8	216.9	424.7

*Bron: Directie Financiën

Ten aanzien van de schuldendienst over de eerste drie maanden van het jaar werd Afl. 277,1 mln. geprojecteerd. Dit bedrag is voor Afl. 180 miljoen gefinancierd met een buitenlandse lening en voor Afl. 97,1 miljoen gedragen door de opbrengsten van het Land.

Per eind september is op de binnenlandse markt een staatsobligatie uitgegeven voor Afl. 132,2 miljoen, tegen vaste rente en een looptijd van 10 jaar. Op 26 augustus en 9 september zijn de 224e en 225e uitgifte van schatkistpromessen ten belope van respectievelijk Afl. 45 miljoen en Afl. 20 miljoen vervallen. Deze zijn vervolgens conform het doorlopend programma door tussenkomst van de Centrale Bank van Aruba wederuitgegeven. In dit kwartaal is wederom geen beroep gedaan op de in juni aangehouden kasgeldlening van Afl. 8 miljoen.

4.4 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden van het Land bestaan grotendeels uit schulden aan handelscrediteuren zowel in binnen- als in het buitenland, alsook schulden aan overheidsinstellingen en deelnemingen. Het totale bedrag van deze schulden fluctueert nagenoeg binnen de gangbare normen. In dit kader wordt volledigheidshalve vermeld dat ten aanzien van de schulden aan het APFA vooralsnog gebruik wordt gemaakt van de door voornoemd fonds aangeleverde cijfers.

Tabel 4.6: Kortlopende schulden in Afl. mln.

	2015				2016		
	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3
Vlottende Passiva:							
UFR - buitenland	9.89	10.75	10.65	12.71	9.86	9.07	9.64
UFR - binnenland	129.80	155.82	94.45	92.12	144.51	95.50	93.22
	139.69	166.57	105.10	104.83	154.37	104.57	102.86
Latente Schulden:							
Huurovereenkomst AREH N.V.	13.35	13.24	13.13	13.01	12.89	12.77	12.65

*Bron: Directie Financiën

Betalingen uit hoofde van de overeenkomst tussen Land Aruba en AREH N.V. worden zowel in de begrotingen als de jaarrekeningen verantwoord als zijnde huurkosten. De aan deze overeenkomst verbonden bedragen worden volledigheidshalve vermeldt, ook al is er geen sprake van rentelasten of aflossingen.

5. Stand van zaken van het financieel beheer

5.1. Inleiding

Rapportage over de stand van zaken ten aanzien van het verbetertraject van het financieel beheer van het Land wordt in dit document op een hoofdabstractieniveau gedaan. Het betreft met name de voortgang van de activiteiten die worden verricht ten behoeve van de verdere bevordering van de PEFA-scores zoals gepresenteerd in het 'Self Assessment PEFA-inventarisatie Financieel beheer Aruba' rapport van 6 augustus 2015. Ten overvloede wordt hierbij aangegeven dat het voornoemde rapport een overzicht presenteerde met 29 indicatoren verdeeld over 6 specifieke onderwerpen (deelgebieden) waarop 19 van de 29 PEFA-indicatoren bevredigend was gescoord. De verrichte nulmeting (juli 2015) blijft voornamelijk tot een volgende evaluatieronde het uitgangspunt voor de voortgangsrapportages.

Recentelijk heeft de Algemene Rekenkamer haar eindrapport ten aanzien van de jaarrekening 2015 uitgebracht en erkende daarin dat concrete stappen die het Land heeft genomen ten aanzien van het verbetertraject zichtbaar zijn. De kamer verwijst ook naar verrichte onderzoeken in 2015 en 2016 op gebied van administratieve processen bij de Directie Financiën. Afgezien dat de jaarrekening 2015 slechts drie weken na de wettelijke vereiste van 1 juni aan de kamer ter beoordeling werd ingediend, kan worden gesteld dat de juistheid, volledigheid en tijdigheid van financiële rapportages tijdens het Land een aanzienlijke verbetering hebben gekend.

Volledigheidshalve presenteert de volgende paragraaf aanvankelijk de hoofdlijnen van de achtergrond van de PEFA-systematiek. Daarna zijn de standaard tabellen opgenomen die de status van de verrichte activiteiten per PEFA-indicator weergeven. Hetzij erop gewezen dat vanwege het hoofdabstractieniveau waarop de status in document wordt gepresenteerd onderstaande tabellen geen zichtbare vooruitgang laat zien, alhoewel er op detailniveau wel vooruitgang is geboekt. Er kan worden uitgegaan van het feit dat Directie Financiën en verschillende andere diensten volop bezig zijn met de uitvoering van een aantal activiteiten die gaandeweg de status van de PEFA-indicatoren op positieve wijze zal beïnvloeden.

Concrete voorbeelden van verrichte activiteiten (niet als zodanig genoemd in het PEFA-rapport, maar hebben wel enigermate positieve invloed op de uiteindelijke PEFA-scores) zijn onder anderen:

- Gevorderde implementatietraject van het ASYCUDA-systeem van de Departamento di Aduana Aruba (DAA). *(activiteit behorende bij indicator PI-11, Tabel # 18);*
- Implementatie van de Electronic Payment Processing Asycuda (EPA) optie, welke op een aantal kinderziektes na geresulteerd heeft in een aanzienlijke efficiencyverbetering bij de Douane, onder meer met als doel, het minimaliseren van betaalcheques die onvoldoende gedekt waren, automatische matching van betalingen en verbandcontroles *(activiteit niet ingepland, maar behorende bij indicator PI-11, Tabel # 18);*
- Voorbereidingen voor implementatie van de HR Module binnen de Payroll Systeem Aruba (project dat door DRH wordt geleid) wat het integraal HR-management binnen de overheid bevordert en financiële projecties van personeelskosten verder professionaliseert *(activiteit behorende bij indicator PI-11, Tabel # 18);*
- De door de Centrale Accountantsdienst verrichte EDP-audit op de salarisadministratie. Rapport van bevindingen wordt thans samengesteld *(activiteit behorende bij indicator PI-18, Tabel # 19);*
- De continue acties die de DIMP verricht om de achterstanden in zowel de heffing als in de invordering in te halen;
- Implementatie van een aantal wetsaanpassingen om diverse processen binnen de DIMP efficiënter te maken en het ontvangstmoment van opbrengsten naar voren schuift (op gebied van de VAS en Motorrijtuigbelasting);
- Afgeronde audit verricht door de Centraal Accountantsdienst naar de betrouwbaarheid van de ontvangstenstaat van de DIMP *(laatstgenoemde drie activiteiten behoren bij indicatoren PI-25 en PI 26 van respectievelijk tabel 20 en 21).*

5.2. Verrichte werkzaamheden uit hoofde van het Verbeterplan Financieel Beheer

De PEFA-normeringssystematiek geeft per indicator aan (op een totaal van 29) of het financieel beheer voldoende adequaat is. Een 'Core Score' geeft het minimumniveau aan. De zes hoofddeelgebieden van deze normeringssystematiek zijn:

1. Betrouwbaarheid van de begroting
2. Volledigheid en transparantie
3. Beleidsmatig begroten
4. Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting
5. Administratie, vastlegging en verslaggeving
6. Extern toezicht en controle inclusief Corporate Governance

Om op effectieve wijze de PEFA-score van het financieel beheer van het Land Aruba verder te optimaliseren zal onder andere de nadruk op een aantal activiteiten worden gezet die betrekking hebben op 5 van de 6 bovenstaande deelgebieden. Hieronder zijn vijf tabellen gepresenteerd waardin deze activiteiten zijn opgenomen. Hieronder zijn de activiteiten die direct effect hebben op de PEFA-indicatoren in tabelvorm per hoofddeelgebied gepresenteerd.

Tabel 17: Volledigheid en transparantie

PEFA Deelgebied	Core Score	Huidige Score	Beoogde Score	
2. Volledigheid en transparantie*				
PEFA INDICATOR 6: Volledigheid van informatie in begrotingstoelichting	A	B	A	
Acties:				Status¹:
Info over financiering begrotingstekort opnemen in toelichting begroting				IP*
Info over schuldpositie opnemen in toelichting begroting				IU*
Info over financiële activa (investeringen) opnemen in begroting				G
*Ten aanzien van de financiering zij aangegeven dat een specificatie van de affossingsverplichtingen in de toelichting is opgenomen. Bij de vaststelling van het operationeel financieringsplan voor 2017 zal dit aan de Staten worden meegedeeld. Informatie over de schuldpositie wordt in de "Visualisatie Data Begroting"(VDB) opgenomen. De VDB 2017 wordt thans opgesteld.				
PEFA INDICATOR 9: Inzicht in financiële risico's zbo's en overheid NV's	B	C	B	
Acties:				Status:
Standaardrapportagemodel ontwerpen				G
Controle op de rekeningen van de fiscale rapporten die door de autonome overheidsinstellingen en publieke ondernemingen worden geleverd. Daarnaast moet een geconsolideerd overzicht gemaakt worden van de totale fiscale risico's.				IU

Additionele toelichting:

Ten aanzien van dit onderwerp zijn er twee acties die momenteel nog in uitvoering zijn. Inzicht in de schuldpositie van het Land is reeds in de toelichting van de begroting opgenomen. Er moet nog worden afgestemd of wat tot nu beschikbaar is aan informatie afdoende bevredigend is voor de belanghebbenden. Voor wat de controle op de rekeningen van de fiscale

¹ Definitie afkortingen: CP = Continu Proces/IP = In Planning/IU = In Uitvoering/ UIE = Uitvoering in Eindfase/ G = Gereed

rapporten van de autonome overheidsinstellingen en publieke ondernemingen betreft, moeten nog additionele stappen worden genomen.

Tabel 18: Beleidsmatig begroten

PEFA Deelgebied	Core Score	Huidige Score	Beoogde Score	
3. Beleidsmatig begroten	B	C+	B	
PI-11: Deelname aan jaarlijkse begrotingsproces				Status:
Actie:				
Tijdige en volledige terugkoppeling aan ministeries inzake inkorting en wijzigingen				G
Structurele overleg met MINFO				G
Bevorderen communicatiestructuren om financieel beleid van MINFO bekend te maken bij ministeries;				G
Naleving jaarlijkse budget kalender en minstens zes weken van te voren voorleggen aan ministeries, departementen en agentschappen.				IU
Detailbegroting vier weken van tevoren voorleggen aan ministeries, departementen en agentschappen.				IU
Intensiveren begrotingsoverleg met begroting coördinatoren van Bureau van alle ministers (politieke vertegenwoordigers)				CP

Toelichting:

De eerste drie actiepunten die in de inleiding van dit onderdeel zijn vermeld die door de Douane worden verricht, vallen onder deze PEFA-indicator, omdat zij uiteindelijk de activiteiten bij de begrotingssamenstelling zal bevorderen. Ten aanzien van de twee actiepunten die de status 'IU' hebben in bovenstaande tabel kan worden vermeld dat verdere uitwerking hiervan in de planning en uitvoering van de activiteiten ten behoeve van de begroting 2018 zal plaatsvinden.

Tabel 19: Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting	C+	D+	C+	
PI-18: Het beheer van de salarisadministratie				
Verrichten deel payroll audits of enquêtes onder het personeel over laatste drie jaar.				IU
Er moet een systeem op gezet worden om de bevindingen van de ARA en CAD op te volgen dan wel te adresseren. Daarna wordt periodiek gerapporteerd of de punten zijn opgepakt.				IU

Toelichting:

Recentelijk is een EDP-audit verricht op het payroll systeem van het Land door de Centrale Accountantsdienst met ondersteuning van een extern deskundige. Het eindrapport met de bevindingen van de audit wordt naar verwachting voor eind van het jaar uitgebracht. Enquêtes onder het personeel is nog niet gepland. Ten aanzien van het tweede actiepunt kan worden vermeld dat:

- Het Rules programma bij Directie Financiën is geïmplementeerd. Bevindingen van verrichte audits bij Directie Financiën door zowel de ARA als de CAD zullen in de toekomst in dit programma worden geregistreerd.
- Directie Financiën zal het voortouw nemen om tot een systematische vastlegging van de bevindingen van de auditororganen te geraken.

- Vermeldenswaardig is ook het feit dat recentelijk het Bureau van de Minister van Financiën & Overheidsorganisatie ten aanzien van deelgebied PI-26 van de PEFA een nieuw initiatief heeft genomen die dit actiepunt ook op positieve wijze zal beïnvloeden.

Tabel 20: Administratie, vastlegging en verslaggeving

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Administratie, vastlegging en verslaggeving	C+	D+	C+	
PI-25: Kwaliteit en tijdigheid van de jaarrekening				
Standaard rapportages collectieve sector integreren in rapportage Land Aruba.				IU

Toelichting:

Standaard rapportages zijn gemaakt en kinderziekte worden thans geadresseerd. In hoofdstuk 7 van dit document is vermeld dat bij de verzameling van de gegevens onder de entiteiten van de collectieve sector steeds rekening moet worden gehouden dat de cijfers die de entiteiten aanleveren voorlopige cijfers zijn die nog niet door Directie Financiën op juistheid en volledigheid kan worden gecontroleerd. In de planning staat dat Directie Financiën binnenkort met de respectievelijke entiteiten in gesprek gaat om de ervaringen tot nu toe te bespreken en nagaan welke afspraken gemaakt kunnen worden ter wille van de getrouwheid van de geleverde data.

Tabel 21: Extern toezicht en controle

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Extern toezicht en controle	C+	D+	C	
PI-26: Reikwijdte, aard en aanbevelingen externe audits				
Plan van aanpak ten aanzien van dit verbeterpunt wordt thans besproken tussen Directie Financiën, Centrale Accountantsdienst en het Bureau van de Minister van Financiën & Overheidsorganisatie.				IP

Toelichting:

Zoals vermeld bij de toelichting van tabel 19, heeft het Bureau van de Minister van Financiën & Overheidsorganisatie recentelijk een nieuw initiatief genomen die de activiteiten die ten aanzien van deze indicator moeten worden verricht verder zal bepalen. De status van dit onderwerp wordt vooralsnog op 'IP' gehouden.

6. Liquiditeitsoverzicht

6.1. Inleiding

De onderstaande tabel presenteert de liquiditeitsrealisatie per 30 september 2016. Voor de presentatie van de liquiditeitsstromen wordt gebruik gemaakt van het door de Centrale Bank van Aruba in haar publicaties gehanteerde "Government Financial Operations"-formaat. Een volledige aansluiting met de begroting is niet direct mogelijk, omdat verschillende stelsels aan de verschillende overzichten ten grondslag liggen. De doelstelling achter het bestaan van dit overzicht is niet om de begroting te kunnen volgen, maar om de inzet van het werkkapitaal van het Land inzichtelijk te maken. Alle in dit overzicht opgenomen bedragen, inclusief de bedragen over voorgaande periodes, zijn voorlopige bedragen.

Na een forse ontvangstenstroom in het tweede kwartaal, werd in het daaropvolgende periode maandelijks gemiddeld Afl. 10 miljoen minder ontvangen dan is geprojecteerd. Afgezien van het voornoemde werd aan de uitgavenkant een toename van gemiddeld Afl. 13 miljoen per maand gepermitteerd. Dit was mogelijk, mede door de solide kaspositie aan het begin van het kwartaal, waardoor het niet heeft geleid tot achterstanden bij de handelscrediteuren. De stand van de kortlopende schulden is vrijwel ongewijzigd gebleven. Ook in dit kwartaal is ook geen beroep gedaan op de Afl. 8 miljoen kasgeldlening faciliteit.

Tabel 6.1: Liquiditeitsrealisatie 2016

2016	JAN	FEB	MAR	APR	MEI	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
	<i>in AFL. Mln.</i>											
	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	real.	proj.	proj.	proj.
1. Ontvangsten												
1.1. Directe belastingen	51.35	43.66	46.21	40.84	99.08	44.93	57.84	31.35	28.44	50.79	42.09	62.96
1.2. Indirecte belastingen	32.37	32.31	31.90	35.29	31.61	34.60	33.96	36.70	35.08	39.41	39.75	43.36
1.3. Niet-belastingontvangsten	2.62	3.08	5.86	2.56	7.16	3.26	3.48	5.48	6.11	5.99	4.74	8.00
1.4. Overige ontvangsten	11.86	11.79	9.59	8.97	14.31	10.50	11.18	9.11	15.49	9.68	14.10	16.53
TOTAAL:	98.21	90.84	93.57	87.66	152.15	93.29	106.45	82.65	85.12	105.87	100.68	130.85
2. Uitgaven												
1. Salarissen	35.73	28.65	28.60	28.89	28.76	54.30	28.79	32.95	28.14	26.42	32.98	29.42
2. Werkgevers bijdrage	5.66	8.87	12.34	9.40	9.44	9.17	9.13	5.53	5.59	12.26	4.04	9.92
3. Salaris subsidie	15.26	10.43	12.73	12.24	9.72	20.23	14.75	11.07	14.57	14.53	14.90	13.69
4. Goederen en diensten	11.81	19.78	23.89	22.87	18.74	21.40	15.79	20.78	20.43	14.07	12.00	12.00
5. Rente	1.75	16.48	32.31	7.12	14.33	31.06	15.42	19.09	25.12	7.65	18.60	28.00
6. Ontwikkelingsfonds	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.84	1.84	1.84	1.84	1.84	1.84	1.84
7. Investerings	0.26	0.95	0.21	0.63	0.03	0.39	0.17	0.34	1.24	0.15	1.05	2.00
8. Verrek., uitk. en bijdragen	5.29	11.04	8.21	8.17	21.78	12.88	10.84	8.92	13.83	8.00	9.00	9.00
9. Overdrachten en subsidies	12.77	4.41	20.93	14.23	12.98	14.51	17.04	10.72	12.26	13.00	10.87	10.00
10. Items n.i.e.	(0.10)	(0.47)	(0.05)	(1.32)	(0.04)	(0.17)	-0.50	-0.02	-0.02	0.00	0.00	0.00
TOTAAL:	88.43	100.14	139.17	102.23	115.74	165.62	113.27	111.22	123.00	97.93	105.27	115.86
3. Leningen minus terugbetalingen												
1. Leningen	0.50	2.53	0.21	2.03	0.34	0.73	11.34	4.09	0.29	2.00	2.00	5.00
2. Aflossingen	0.00	0.11	0.23	0.00	0.23	0.00	0.11	0.23	0.00	0.11	0.11	0.23
TOTAAL:	0.50	2.42	-0.02	2.03	0.11	0.73	11.23	3.86	0.29	1.89	1.89	4.77
4. Net buitenlands kapitaal												
A. Leningen buitenland	0.00	0.00	0.00	0.00	180.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
B. Aflossingen buitenland	0.07	0.00	8.08	0.19	0.00	0.06	0.00	0.00	12.20	0.00	0.23	10.50
TOTAAL:	(0.07)	0.00	-8.08	(0.19)	180.00	(0.06)	-	0.00	(12.20)	0.00	(0.23)	(10.50)
5. Net binnenlands kapitaal												
A. Leningen binnenland	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	132.20	0.00	0.00	0.00
B. Aflossingen binnenland	0.72	0.84	30.85	0.65	0.65	66.10	0.66	0.66	0.66	12.20	0.88	69.63
TOTAAL:	(0.72)	(0.84)	(30.85)	(0.65)	(0.65)	(66.10)	(0.66)	(0.66)	131.54	(12.20)	(0.88)	(69.63)
Eindsaldo	91.69	79.12	(5.39)	(22.83)	192.82	53.60	34.89	1.79	82.96	76.81	69.23	(0.68)

*Bron: Directie Financiën

7. Collectieve Sector

De Minister van Financiën en Overheidsorganisatie heeft op 31 maart 2016 de collectieve sector voor de periode vanaf 1 januari 2016 vastgesteld. De collectieve sector bestaat uit de volgende entiteiten:

- Land Aruba
- het uitvoeringsorgaan AZV
- de Sociale Verzekeringsbank
- Serlimar
- Aruba Tourism Authority
- Universiteit van Aruba

Zoals eerder vermeld zijn de standaard rapportages van de entiteiten die de collectieve sector vormen naar het Land toe een nieuwe ontwikkeling. Vermeldenswaardig is het feit dat de Aruba Tourism Authority aangeeft dat zij niet (tijdig) aan de aanleveringsvereiste van de kwartaalcijfers kan voldoen omdat haar bestuur en 'audit committee' hiertoe akkoord moeten geven. De Minister van Financiën zal met zijn collega van Toerisme hierover in overleg treden.

In onderstaande tabel zijn de opbrengsten en kosten van elke entiteit binnen de collectieve sector met het daaruit voortvloeiende resultaat opgenomen. Volledigheidshalve wordt hierbij vermeld dat de regering ten aanzien van de dreigende tekorten van de AZV afspraken heeft gemaakt waardoor het door de AZV verwachte tekort niet volledig zal worden overgenomen. Ten aanzien van het overschot ten bedrage van Afl. 23,6 miljoen dat de SVB in haar rapportage van het derde kwartaal presenteert wordt verwacht dat dit overschot aan het einde van het jaar kleiner zal zijn, vanwege een verwachte toename in uitkeringen aan nieuwe pensioengerechtigden en de nog in december uit te keren kerstbonussen.

Tabel 7.1: Periode resultaat collectieve sector

	Opbrengsten per 30 september 2016	Kosten per 30 september 2016	Resultaat per 30 september 2016
Land Aruba	889,931,913	977,546,830	(87,614,917)
AZV	290,027,949	295,960,443	(5,932,494)
SVB	269,984,793	246,318,712	23,666,082
ATA	-	-	-
UA	10,606,699	9,075,521	1,531,179
Serlimar	10,968,379	12,056,422	(1,088,043)
Totalen	1,471,519,734	1,540,957,928	(69,438,193)

Ministerie van Financiën en overheidsorganisatie

L.G. Smith Blvd. 76

Oranjestad, Aruba

Tel. (297) 528 4900

www.overheid.aw